

LONDON, 30. APRILA 1976

LETO XXIX. ŠTEV. 440

DIVIDE ET IMPERA!

Pri KATOLIŠKEM GLASU v Gorici vprašujejo, zakaj je postal njihov list zadnje čase tarča zlonamernih napadov matičnega slovenskega tiska. Šlo je tako daleč, da je ljubljansko DELO 24. marca namignilo, da bi kazalo storiti diplomatske korake pri italijanski vladi, češ da "Italiji ne more in ne sme biti vseeno, če skupina njenih državljanov organizirano deluje proti Jugoslaviji". V isti sapi je pisec članka Boris Kutin poklical na pomoč še "hekatere cerkvene dostojanstvenike iz Trsta in Gorice", ki da so bili istega mnenja, "da je pisanje KATOLIŠKEGA GLASA v nasprotju z nalogami cerkve in verskega tiska, češ da ni katoliško ampak političansko".

KATOLIŠKI GLAS postavlja vrsto vprašanj: odgovori naj bi pojasnili, "kaj se skriva v ozadju": "Ali hočejo s tem razdvajati katoliške in demokratične vrste med zamejskimi Slovenci? Ali hočejo da bi KATOLIŠKI GLAS pisal samo strogo verske članke kot DRUŽINA? Ali res hočejo, da bi se zamejski katoličani in oni iz osrednje Slovenije tesneje povezali? Ali hočejo vplivati, da ne bi KATOLIŠKI GLAS včasih tudi kritično ocenjeval zadržanje matične domovine do zamejskih rojakov pod Italijo in Avstrijo? Ali želijo morda, da bi KATOLIŠKI GLAS prenehal izhajati in bi Slovenci pod Italijo tako izgubili eno svojih tiskanih glasil?"

Četudi nam gre na smeh, kako si DELO in njegov Kutin predstavljata, da bi jugoslovanska "diplomatska" intervencija v Rimu mogla iliti KATOLIŠKI GLAS, ki izhajav demokratski državi, je po drugi strani treba vzeti celo zadevo resno, kot jo jemljejo tudi v Gorici. Čutiti je dobro, da gre za načrtni psihološki pritisk na KATOLIŠKI GLAS. Tega sicer ne bi mogli ubiti po diplomatski poti, a bi preko vseh mogočih prijemov in manipulacij lahko dosegli, da bi prišlo so spremembam uredništvu in s tem morda do spremenjene linije časopisa.

Kot je znano, smo se večkrat razhajali s KATOLIŠKIM GLASOM, ko je šlo za politično delovanje slovenske manjšine; pri tem mislimo na konkretno podporo, ki jo je dajal KATOLIŠKI GLAS Slovenskemu ljudskemu gibanju, ko je šlo za razbitje Slovenske demokratske zveze v Gorici. K temu naj še pripomnimo, da smo že pred mnogimi leti izrekli mnenje, da ni modro in pravilno, če se list, ki se bavi tudi s političnimi vprašanji, naziva "katoliški", ker t'opo eni strani lahko zavaja čitatelje v enačenje GLASOVIH političnih stališč z vero - odnosno Cerkvijo, kar na dolgo dobo veri in Cerkvi nareja več škode kot pa morda koristi na kratko dobo. Pri tem velja dodati, da takega mnenja očitno niso bili v vodstvu tako Slovenske demokratske zveze kot obeh njenih nekdanjih sestavnih organizacij - Demokratske skup-

nosti in Ljudskega gibanja, dasi je slednje vendarle spremenilo svoj prvotni naziv iz "katoliškega" v "ljudskega", kar smo odobraval.

Toda če že nismo odobraval političnega stališča KATOLIŠKEGA GLASA, pa vendar navsej črti stojimo v obrambi svobodnega pisanja tega goriškega tednika. V vprašanju je svoboda slovenskega tiska za mejami. Zelo bomo zaskrbljeni, če bo KATOLIŠKI GLAS utihnil ali se prelevil v pohlevno trobilo ali mamilo ljubljanske politike.

Ljubljanski napadi na KATOLIŠKI GLAS nas niso iznenadili. To smo pričakovali, kot nismo bili po drugi strani nič presenečeni, da so bili zamejski demokratični Slovenci izključeni od kakršnega sodelovanja pri osimskem sporazumevanju med Italijo in Jugoslavijo. Dokler je Ljubljana potrebovala služnosti od zamejskih Slovencev za razbijanje Slovenskih demokratskih zvez najprej v Trstu in potem v Gorici, ni mrnila proti tistim Slovincem, vključno KATOLIŠKEM GLASU, ki so bili - vede ali nevede, hote ali nehote - voljni pomagati Ljubljani. Ko pa je zamorec opravil svoj posel, se je spremenila tudi ljubljanska politika: zdaj je na vrsti Slovenska skupnost, ki jo je treba pričeti zagati, in v prvi vrsti seveda svoboden tisk s KATOLIŠKIM GLASOM na čelu. Cilj je več kot jasan: ali naj KATOLIŠKI GLAS postane izključno verski list, ki se bo po zgledu ljubljanske DRUŽINE bavil le z versko-moralnimi vprašanji in vestmi, ali pa je treba z vsemi mogočimi pritiski predrugačiti njegovo politično linijo, da ne bo - podobno kot NOVI LIST v Trstu - v ničemer kritično pisal o matični državi odnosno njenem režimu.

Ali je kak izhod iz te zagate, v katero so se dali speljati demokratični Slovenci za mejami? V enem od uvodnikov lani 18. avgusta smo pisali o tem in namigovali, kaj ima Ljubljana za bregom. Svetovali smo, da je treba zakopati bojno se kiro med Slovensko skupnostjo in pristaši Slovenske demokratske skupnosti. Alternativa je politično životaenje Slovenske skupnosti, ki bo slejkoprej, preko nadaljnih koristnih budal ali plačanih agentov, končala v polnem objemu Ljubljane in nato svoji likvidaciji. Poročila iz Slovenije namreč potrjujejo našo oceno položaja na Primorskem. Kar zadeva KATOLIŠKI GLAS, bo nevarnost napadanja iz Ljubljane obstajala in naraščala, dokler bo dana možnost za to. Kot "katoliški" KATOLIŠKI GLAS je list seveda deležen materialne podpore, ki se po slovenskih cerkvah zbira za "katoliški tisk", toda po drugi strani je meja ločnica med versko (t. j. katoliško) in politično (celo strankarsko) linijo tako megljena, da se v to lahko vedno vsakdo zaleti, če mu tako odgovarja.

Ali ne bi bilo najbolj enostavno, če bi KATOLIŠKI GLAS, pod novim imenom, postal politično glasilo Slovenske skupnosti, ki vendar potrebuje svoj tednik? Uredništvo

SVETOVNE HOMATIJE, PA JUGOSLAVIJA

SOVJETSKA ŠIBKOST

Pred dobrega pol leta so bili svetovni časopisi polni poročil o katastrofalni sovjetski žetvi, ki je sovjetsko vlado prisilila, da spet nakupi žito v Združenih državah. Pridevnik "katastrofalen" je edino primeren, ker je pač skrajno slabo znamenje za sovjetsko vlado, da mora kupovati živež v tujini, in še v kapitalističnih državah povrh, medtem ko ima pod svojo oblastjo več kot dovolj dobre obdelovalne zemlje, je leta na veliko investirala v kolhoze in vsaj četrtnina sovjetskega prebivalstva še vedno dela v kmetijstvu. Sodba je skoro neizogibna: občasne sovjetske težave s prehrano so posledica kolektivizma. O tem je komaj mogoče dvomiti kljub medlim poskusom obrambe sistema, kot si ga je privoščil na pr. profesor Georgij Hromušin v PRAVDI, ko je po stari navadi spet zvrčal težave na posledice vojne - kot da ne bi bilo od takrat že več kot trideset let - in na vreme.

Slabosti sovjetskega sistema se pa ne kažejo samo v kmetijstvu temveč tudi na drugih področjih. Dasi gospodarska rast ni odločilen znak za gospodarsko zdravje, je vendar v sovjetskih razmerah, kjer so se prav na rast sklicevali kot dokaz, kako odlično funkcionira komunizem, huda reč, da je za razdobje 1976-1980 načrtovana rast v lahki industriji znižana na 2,7 odstotkov na leto, v težki industriji pa na 4,9 odstotkov. V Sovjetski zvezi sta tako organizacija kot tehniški napredek popolnoma odpovedala. Zavest, da je tako, je v šestdesetih letih vedla do poskusov reformirati sistem in uvesti tržne elemente, toda tega je bilo kmalu konec, ko se je pokazalo, da to ogroža komunistični oprijem. Sedaj na veliko poskušajo nakupiti zahodno tehnologijo in jo presaditi na svoja tla. To pa ni tako lahko - moderne tovarne zahtevajo na tisoče pomožnih dejavnosti, ki pa jih v Sovjetski zvezi preprosto ni. Še tako moderen računski stroj ne pomaga, če ne deluje telefonski sistem, za klicanje informacij.

Res je, da so si v zadnjih letih komunistične države nekoliko opomogle in da je naprimer na razpolago več potrošnih dobrin kot jih je bilo še pred nekaj leti, toda vse to je postalo mogoče le, ker se komunistične vlade na veliko zadolžujejo na Zahodu. Ameriški TIMES od 26. aprila poroča, da trenutno vzhodnoevropske države dolgujejo zahodnim 32 milijard dolarjev in da je samo v zadnjem letu ta dolg narasel za 9 milijard. Gospodarsko je torej komunizem doživel popolen neuspeh, čeprav so komunisti prav na tem področju obljubljali med in mleko. Ta vtis potrjuje tudi Saharov v svoji najnovejši knjigi "Moja domovina in svet."

Toda v tej knjigi Saharov tudi pravi, da sovjetski režim včasih le uspe in sicer kadar se osredotoči na kako posamezno stvar. Tako so se osredotočili na proizvodnjo orožja. Posledica je, da narodi pod sovjetsko in drugimi komunističnimi vladami še vedno trpe vsa mogoča po-

manjkanja, da pa so sovjetska vojska, mornarica in letalstvo na višini in niti ni gotovo, da bi jim sile NATA ne bile kos. Komunisti so se torej, kot vse kaže, prepričali, da so gospodarsko doživeli popolen neuspeh in niti od daleč ne morejo tekmovati z zahodnimi državami, toda to jih je privedlo do tega, da sedaj organizirajo oborožene sile, ki bi končno morda lahko spravile zahodno obrambo na kolena. Če komunisti dobrin ne morejo proizvesti, jih upajo osvojiti s silo. Ta račun se seveda ne more izteči, ker bi bilo po komunističnem vpadu tudi zahodne države začele proizvajati manj, toda komunisti bi prav z lahkoto uničili blaginjo po vsem svetu.

Na delu so že komunistični propagandisti in običajne koristne budale, ki skušajo zabrisati pomen komunističnega oboroževanja. Sprašujejo naivno, ali si jih je sploh mogoče misliti, da bi Sovjetska zveza napadla Zahodno Evropo. V kakšen namen se Sovjetska zveza potem do zob oborožuje, in to daleč preko tega, kar zahteva njena obramba? Mogoče je seveda celo, da Sovjetski zvezi sploh ne bo treba napasti, ker bo Zahod po eni strani psihološko tako zmehčan, po drugi pa sovjetski pritisk tako močen, da se bo Zahod preprosto vdal.

ZAHODNA ZMEDA

Medtem ko torej komunisti, ki so obljubljali raj na zemlji, nimajo ravno veliko pokazati za svojih skoro šestdesetih let na oblasti, je privatna podjetnost, - z drugo besedo kapitalizem, ki je še vedno psovka, - uspel v toliki meri, da so njegovi zoprniki morali spremeniti smer napada. Ne trdijo več, da ne proizvaja dovolj dobrin, temveč da jih producira preveč in da s tem kvari moralno kakovost našega življenja s konsumerizmom. Več kot to: čeprav delavci v zahodnih deželah živijo nekajkrat boljše kot v komunističnih in tudi nekajkrat boljše kot so živeli takoj po vojni, jih komunisti in njihovi pomagači v sindikatih hujskajo k temu, naj zahtevajo ne samo vedno več za manj dela, temveč po možnosti več, kot jim podjetniki ali vlada ali kdorkoli sploh more dati, ker vse njihove zahteve presegajo narodni dohodek. Te pretirane zahteve so privedle dosedanje krize - z drugimi besedami, sindikati so skoro uspeli zaviti vrat gosi, ki je nosila zlata jajca. Ustavili so italijanski čudež kmalu po začetku šestdesetih let in skoro jim je uspelo ustaviti tudi nemški čudež. V Britaniji so pa tako in tako imeli tak vpliv, da do čudeža nikdar ni prišlo. Neumne zahteve se razprostirajo čez ves zahodni svet: v San Franciscu smetarji in avtobusni šoferji stavkajo, ker hočejo imeti po 28.000 dolarjev na leto, kar bi bilo tako podražilo njihove usluge, da si jih ostali delovni ljudje ne bodo mogli več privoščiti. Polagoma postaja jasno, da stavke niso naperjene proti kapitalistom ali čemu takemu, temveč proti ostalim delavcem, ker nujno dvigajo cene, ki jih ti morajo plačati, ali pa, kolikor so nazadnje potrebne subvencije, davke, ki jih morajo odračunavati.

Sedanja gospodarska kriza je Zahod delno oslabil, ker je povzročila zastoj, delno pa okrepila, ker je mnogim pokazala, h kakšni zmedi vodijo ideje, ki jih propagirajo razni levičarski aktivisti. Vendar gospodarske

nevšečnosti niti niso povzročile največjih težav in največje oslavitve Zahoda. Mnogo huje je deloval, defetizem, ki ga je v Združenih državah in drugod, zasejala levičarska propaganda, ki nit ni vedno prihajala iz Sovjetske zveze in ki so jo pogosto tudi podpirali krogi, ki se v Ameriki včasih označujejo kot "liberalne." Lord Chalfont, strateški strokovnjak laburistične stranke, je nedavno (12. aprila) zapisal v TIMESU: "Kissinger nanašanja resnico, realistično ali defetistično, kar je odvisno od človekovega stališča, da so Združene države izgubile inicijativo na svetu po Watergatu, umiku iz Vietnama in skrbno uglasenem napadu na ameriško obveščevalno službo."

Watergate je nesreča. Žalostno je, da je človek kot Nixon, ki mu je bilo toliko ljudi zaupalo, tako neumno in tako po nepotrebnem zlorabil njihovo zaupanje. Prav tako žalostno je, da je v ameriškem novinarstvu toliko ljudi, ki si niso niti trenutek pomišljali to osebno zlorabo uporabiti za napad na celoten sistem, oziroma za to, da so vzbujali dvome nad demokratično vladavino.

Vietnam je še hujša tragedija. Ves svet se je zaratil proti Združenim državam, ki niso želele storiti nič drugega kot preprečiti, da bi tudi Južni Vietnam prišel v roke fanatičnim komunistom s severa. Vsi so jih obtoževali imperializma, preprečevanja osvoboditve vietnamskega naroda in kdo ve še česa. Pri tem je Evropa odigrala posebno žalostno vlogo. Države, ki so v zelo podobnem položaju kot Vietnam, kot na primer Nemčija, kjer prav z lahkoto Vzhodna Nemčija odigra vlogo Hanoja, ali Švedska, ki je tudi izpostavljena komunističnemu napadu, so bile najbolj glasne v obtožbah, ki so oslobile ameriški položaj v svetu, še bolj pa ameriško voljo, da še komu pomaga.

Ni težko verjeti, da je CIA napravila mnogo neumnosti in celo zločinov. Ni mogoče oporekati temu, da je bilo treba dobiti kontrolo nad avanturisti, ki jih obveščevalne službe nujno privlačijo. Toda to je ena stvar, popolnoma druga pa je histerija, s katero so se neodgovorni ameriški novinarji lotili objavljati skrivnosti ameriške obveščevalne službe, kar je v mnogih primerih škodilo najbolj prepričanim ameriškim prijateljem in koristilo sovražniku. Vsi bi se oddahnili, če obveščevalnih služb ne bi bilo več treba. Toda Zahod in Združene države se komaj morejo odpovedati tajni službi, dokler so v Sovjetski zvezi ne samo obveščevalci marveč politični policaji med najbolj "spoštovanimi" člani družbe. Ob proslavi Leninovega rojstnega dne konec aprila je v Moskvi imel slavnostni nagovor v navzočnosti Brežneva šef KGB, Andropov.

Ob takem razpoloženju javnosti seveda ni čudno, da komunisti ohranjajo inicijativo in na vsej črti potiskajo Zahod v defenzivo. Saharov v svoji knjigi govori o levičarskem sprenevedanju zahodnih intelektualcev. Vsako napako v zahodnih državah napihnejo do skrajnosti in vztrajno napihujejo naprej, potem ko je balon že davno počil, medtem ko resnične zločine na komunistični strani preprosto spregledajo. Najnovejši primer je teror v Kambodži. Če bi kjer koli pod zahodno kontrolo pobili kakega pol milijona ljudi, ostale pa pregnali iz njihovih domov, protestov ne bi bilo konca ne kraja. Ker se je to zgodilo pod komunistič-

nim vodstvom, je vse mirno in se sploh nihče več ne razburja. Položaj je skoraj neverjeten.

Detanta je to zmedo še povečala. Prišli smo do tega, da je že skoro prevladalo mnenje, da je hladno vojno povzročil Zahod. Vsakogar, ki se ustavi detanti, sedaj obtožujejo, da želi obnoviti hladno vojno. Sovjetom je seveda ni treba obnavljati, ker je nikdar niso prekinili. Britanski komentator Bernard Levin je pred nekaj dnevi dejal na televiziji, da je detanta v tem, da se je Zahod nehal braniti, medtem ko Sovjeti dalje napadajo. Sovjetska propaganda se ni ustavila niti za trenutek, čeprav je Zahod na čelu z Združenimi državami začel demontirati radijske oddaje, proučevanje Vzhodne Evrope itd.

V polnem jeku detante so Kubanci in Sovjeti z izdatno titovsko pomočjo intervinirali v Angoli. Pravijo, da so podprli Angolo v osvobodilni vojni, medtem ko so v resnici pomagali eni "osvobodilni" stranki premagati ostale in se polastiti oblasti. Tako so segli daleč preko kroga, ki ga je kdaj kdo mogel imeti za njihovo interesno sfero. Zahod si pomišlja celo odkrito govoriti o Vzhodni Evropi, dočim so se komunisti vsidrali pred petnajstimi leti na Kubi v Južni Ameriki, letos pa sredi Afrike. Kjer koli Zahod uspe obnoviti svoj vpliv, se to zgodi prav po sreči, na primer v Egiptu in na Portugalskem.

Kjer nič drugega ne zmeša zahodnih šten, se pojavi nacionalizem. De Gaulle s svojimi francoskimi eskapadami je v veliki meri pripomogel, da so komunisti danes kljub svoji slabosti tako močni. Morda je kriv celo tega, da se v Franciji levičarstvo spet tako močno širi pod vrtom, da Sovjeti napredujejo. Grki in Turki nimajo boljšega opravka, kot da so se spopadli zaradi Cipra, prizadejajo drug drugemu veliko škodo in oslabil NATO in ameriško navzočnost v Evropi s tem, da so grozili, da bodo eni ali drugi izstopili iz NATO ali odpovedali baze Američanom. Izgovor je bil, da jim Američani nočejo pomagati proti njihovim praviim sovražnikom, kot da je bil Nato ustanovljen, da bo pomagal Turkom proti Grkom ali obratno, ne pa da bi branil Evropo pred vzhodnim totalitarizmom. Na našem ožjem področju, to je kar zadeva Jugoslavijo, nacionalizmi onemogočajo skupen nastop zmernih proti vladajoči komunistični stari gardi.

SONNENFELDTOVA DOKTRINA

Vse zgornje je potrebno imeti pred očmi, ko začnemo razpravljati o tako imenovani Sonnenfeldtovi doktrini. V ponedeljek 22. marca 1975, je INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE objavila članek žurnalistov Rowlanda Evansa in Roberta Novaka pod splošnim naslovom "Tajna politika ZDA?" in mastnim natisom "Sonnenfeldtova doktrina." Pisca sta napisala, da sta ameriški državni tajnik, Kissinger in njegov pomočnik za Vzhodno Evropo decembra 1975 govorila pred ameriškimi veleposlaniki v Evropi na sestanku, ki so ga imeli v Londonu. Točki sta bili v glavnem dve: Kissinger je dejal, da ZDA v nobenem primeru ne bodo pristale na to, da bi komunisti sodelovali v vladi katere koli zahodnoevropske države, ker bi to razdejalo NATO; Sonnenfeldt pa je opisoval nevarnosti, ki nastajajo

zaradi tega, ker Sovjetska zveza ni uspela vzpostaviti "organske zveze" z narodi Vzhodne Evrope, marveč: njen odnos z njimi temelji v celoti na sili.

Razumljivo je, da je nastalo veliko razburjenje. Prvotno si nihče ni bil na jasnem, kam Kissinger in Sonnenfeldt pravzaprav merita. Začeli so jima očitati deferizem in bilo je mnogo govora o tem, da se bo Ford moral odreči Kissingerju, kolikor želi zmagati na predsedniških volitvah jeseni. Njegov protikandidat med republikanci, Reagan, mu je očital, da ima Sovjetsko zvezo za najmočnejšo državo na svetu in da hoče, naj bi ZDA igrala drugotno vlogo. Kissinger je to odločno zanikal. Ameriški admiral Zumwalt je Kissingerja napadel, da se obnaša kot Chamberlain.

Po drugi strani je marsikateri časopis v Evropi reagiral v nasprotni smeri in začel trditi, da Kissinger Evropo podcenjuje in ne razume, koliko psiholoških rezerv Evropa še ima. Tako se je oglasil na primer washingtonski dopisnik TIMESA, Fred Emery, 29. 3. 1976. Napisal je tudi, da predsedniški kandidat Carter vprašuje, kako more Kissinger prepovedati svobodno izvoljenim komunistom sodelovati v evropskih vladah, če se obenem mirno dogovarja z vrhovnim komunistom Brežnevim samim.

Končno je, da bi pomirilo duhove, ameriško zunanje ministrstvo, očitno samo neuradno, dalo tekst Sonnenfeldtovih in Kissingerjevih izjav na razpolago NEW YORK TIMESU. Iz tega je posneti, da ZDA ne skušajo vsiliti Vzhodni Evropi sovjetsko dominacijo, temveč da nasprotno skušajo učvrstiti neodvisnost tamošnjih narodov. Vendar se obenem boje, da bi prišlo do tretje svetovne vojne, če se kak vzhodno-evropski narod spet upre in Sovjeti intervenirajo. Zato bi ZDA rade dosegle, da odnosi med vzhodnoevropskimi narodi in Sovjetsko zvezo postanejo bolj sproščeni, tako bi bilo mogoče sožitje brez živčne napetosti. Sovjetska zveza naj bi očitno pustila vzhodnoevropskim narodom, da si uredijo življenje, kakor vedo in znajo, medtem ko bi ti ne delali proti sovjetskim interesom.

Za vzhodnoevropske demokrate je to stališče seveda težko požreti, saj pomeni, da Združene države ne bodo podprle nobenih radikalnih sprememb, temveč bodo samo skušale vplivati, da bi sovjetski komunisti pustili narodom več avtonomije. Nikakor ni ohrabrujoče, da je kot primer, kako naj bi se stvari razvijale, bila navedena Poljska.

SONNENFELDT IN JUGOSLAVIJA

Po izvlečkih, ki jih je 6. aprila objavil NEW YORK TIMES, je o Jugoslaviji Sonnenfeldt izjavil sledeče: "Končno, kar zadeva Jugoslavijo, imamo mi in zahodni Evropejci, da celo vzhodni Evropejci, interes na tem, interes, ki je skoro življenski, da ostane Jugoslavija neodvisna od sovjetske dominacije. Seveda sprejemamo potrebo, da bo jugoslovansko obnašanje ostalo, kakor je bilo v preteklosti, pod vplivom in omejitvami sovjetske sile. Toda povratek Jugoslavije v sovjetsko sfero

bi bil za Zahod velika strateška izguba. Zaradi tega nas skrbi, kaj se bo zgodilo, ko Tito odide, ter smo zaradi tega v velikih skrbih. Tako torej naša politika ostane, kar je bila od leta 1948-49 naprej, da namreč ohranimo bistveno neodvisnost Jugoslavije od Sovjetske zveze. Kljub temu bi pa želeli, naj bi bili (Jugoslovani) manj odvrtni, in ne moremo jim dovoliti, da si privoščijo več kot majhne izpade. Posebno jim bomo pojasnili, da se motijo, če mislijo, da je naš interes na njihovi neodvisnosti večji kot njihov lastni, in da zato lahko počno, kar hočejo."

Prva tolmačenja tega mesta iz Sonnenfeldta so bila, da je Sonnenfeldt dejal, da naj bi bili Jugoslovani manj odvrtni napram Sovjetski zvezi, ker Združene države nimajo namena garantirati avtomatično jugoslovansko neodvisnost. (David Floyd v DAILY TELEGRAPHU 8. aprila 1976) Tito je na to baje odgovoril: "Nobena Sonnenfeldtova izjava nas ne more prestrašiti in nas odvrniti od naše poti. Odločitve o Evropi bodo sprejemali evropski narodi sami." Reakcija je tipična za Tita. Sreča, ki ga spremlja desetine let, ga je tako zaslepila, da si res domišlja, da je Jugoslavija neodvisna zaradi njegovih besed, ne pa zato, ker Združene države držijo roko nad njim in Jugoslavijo. To velja celo za neprimerno močnejšo Evropo, ki sama Sovjetski zvezi ne bi bila kos.

Toda kmalu se je izkazalo, da je bila opomba o Jugoslaviji mišljena drugače. Henry Brandon je 11. 4. 1976 napisal v SUNDAY TIMESU, da je prvotno besedilo, objavljeno po zlorabi zaupanja, kazalo na to, da je Sonnenfeldt svaril Jugoslavijo, naj se ne zaletava proti Sovjetski zvezi, medtem ko iz popolnejšega besedila jasno izhaja, da je mislil na to, da se Jugoslavija zaletava v Združene države. Po Brandonu to odraža ameriško nerazpoloženje do Jugoslavije, ki, kakor pravijo v Washingtonu, po eni strani neprestano zahteva ameriško gospodarsko in vojaško pomoč, po drugi pa podpira anti-ameriško politiko.

S tem je Sonnenfeldt seveda zadel žebelj v glavo. Nihče, ki ni bolešno ambiciozen in mu ni lastna ambicija glavno, ne bi počel tega, kar dela Tito. Odločil se je, da bo voditelj svetovnega komunizma mimo Moskve, in sedaj vse žrtvuje tej svoji želji. Priznati mu je sicer treba, da je taktično virtuoz in je z malo sreče dosegel, da ga mnogi imajo res za enega od voditeljev svetovnega komunizma. Toda s stališča narodov Jugoslavije bi bilo mnogo boljše, če v tem ne bi bil uspel. Imeli bi mnogo mirnejše življenje in v bodočnosti bi pretile manjše nevarnosti.

Predvsem se Tito z Moskvo prepira za oslovo senco; o tem namreč, kateri komunizem je pravi, kar Sovjete draži do skrajnosti. Jugoslovani kot ljudstvo od tega nimajo kaj dobiti, ker je z njihovega stališča popolnoma vseeno, ali ima prav Brežnev ali Tito; njim bi bilo najljubše, če bi se mogli znebiti enega in drugega, čeprav imajo seveda Tita rajši kot Brežneva. Toda verjetno bi bila Moskva Jugoslaviji manj nevarna, če ji ne bi Tito neprestano kazal rdeče cunje svojega posebnega komunizma. Nape-

tost bi bila verjetno precej manjša, če bi bila Jugoslavija normalna demokratska država in bi Moskvi šlo kvečjemu za to, da dobi dostop do Jadrana, ne pa da želi uničiti konkurenčni komunistični center.

Ne glede nato, bi si Tito moral biti na jasnem, da Jugoslaviji preti nevarnost samo od Moskve in da Moskva lahko uspe samo, če so Združene države in Zahodna Evropa oslabiljene. To bi mu tudi bilo jasno, če mu pogleda ne bi kvarili ideologija in ambicija. Ideologija in ambicija ga silita v to, da kljub svojemu sporu z Moskvo le-to podpira, kadar gre za spopad med komunizmom in demokracijo, in obenem zaletelo napada svojo glavno zaščitnico Združene države. Gre tako daleč, da je 1. maja 1975 NARODNA ARMIIJA, glasilo JNA, objavila članek, v katerem je prišlo na dan, da je leta 1973 Tito izjavil: "Formalno nismo v Varšavskem paktu, toda če bo šlo za stvar socializma in komunizma, ali delavski razred, dobro vemo, kje je naše mesto. Naši cilji so skupni s Sovjetsko zvezo." Po drugi strani, Titovi diplomati nimajo pametnejšega opravila, kot podpirati gibanje za neodvisnost Porto Rica, čeprav ni nobenega znaka, da bi si večina Portoričanov želela ukiniti zvezo z Združenimi državami. Jugoslovansko zastopstvo v Združenih narodih je bilo v tej stvari tako glasno, da je takratni ameriški zastopnik Moynihan nekega jugoslovanskega delegata vprašal, kako bo njim všeč, če bodo Združene države začele podpirati hrvaški separatizem.

REAKCIJE V JUGOSLAVIJI

Medtem ko je Tito na Sonnenfeldtove izjave odgovoril domišljavo - užaljeno, kot smo napisali, je bilo precej razburjenja in negodovanja tudi pri nekomunistih v Jugoslaviji. Predvsem so se spodtikali nad tem - in se verjetno še spodtikajo - da Amerikanci ne skušajo delati propagande za demokracijo v Vzhodni Evropi. S tem ugovorom proti Sonnenfeldtovi doktrini se je mogoče le skladati, dasi je človek lahko na jasnem, da Sonnenfeldt in Kissinger prav gotovo ne zavzemata pomirjevalnega stališča do Sovjetske zveze, ker bi jima bilo to všeč. Amerikanci - ali da se točneje izrazimo, uradna ameriška politika - je prišla do zaključka, da ob današnjem razpoloženju v svetu in Združenih državah ne more poskusiti več, kot da olajša življenje vzhodnoevropskim narodom s tem, da skuša prepričati sovjetske mogotce, da jim bolj neodvisne in zato bolj zadovoljne vzhodnoevropske države lahko koristijo.

Človek torej lahko razume razočaranje nad tem, da Združene države nočejo več nastopati ofenzivno. Ni pa mogoče razumeti nadaljnjih reakcij v Jugoslaviji, kolikor jih moremo razbrati. Ena takih reakcij je klubovalna - po eni strani, razočaranci iznenada vidijo garanta jugoslovanske neodvisnosti v Titu, po drugi so celo pripravljene sprejeti sovjetsko "navzočnost", ker drugega izhoda pač ni, ali ker se jim zdi, da je to nekakšno maščevanje nad Amerikanci, ki "so nas izdali."

To je protislovno in bi bilo protislovno celo, če bi

bil Sonnenfeldt zares izjavil, da naj bo jugoslovanska politika manj napadalna do Sovjetske zveze. Protislovno je zato, ker Titova politika ne brani jugoslovanske neodvisnosti, kar koli Tito že sam potem govori, Tito sam najbolj spodkopava jugoslovansko neodvisnost, ker po eni strani izziva sovjetske mogotce, po drugi pa se z njimi solidarizira in napada Amerikance, tako da so ti manj sposobni, da ga branijo, četudi bi hoteli kljub neprestanim žaljivkam.

Protislovno je tudi zato, ker je vsekakor res, kar je dejal Sonnenfeldt, namreč da je Jugoslavija sama vsekakor bolj zainteresirana na jugoslovanski neodvisnosti kot Združene države in bi se morala temu primerno obnašati. To velja tudi za Jugoslovane: če Jugoslovani popustijo v svojem odporu proti sovjetski nadvladi, ne bo v sovjetskem sistemu živel Kissinger ali Sonnenfeldt, marveč oni sami. In kdor se spominja štiridesetih let, ve da je to vse prej kot zaželjeno. Če se Jugoslovani sami ne mislijo več upirati, jih ne bodo branili niti Američani.

Opaziti je še drugo reakcijo iz Jugoslavije, in sicer sem o njej slišal kar z dveh strani. Marsikateri nekomunistični Jugoslovan meni, da je nesmiselno, da se Kissinger po eni strani noče več vmešavati v zadeve vzhodnoevropskih držav, da pa istočasno naznanja, da ne bo dovolil, da bi v kateri koli važnejši evropski državi prišli na vlado komunisti, oziroma da se bodo Združene države umaknile iz Evrope, če se bo kaj takega zgodilo. To reakcijo je mogoče razumeti le, če človek vzame v račun, da so ljudje v Jugoslaviji že leta izpostavljeni titovistični propagandi in ji napol verjamejo. Pričakujejo namreč, da se bo italijanska komunistična stranka začela "boriti proti Moskvi" na isti način kot Tito. Nesreča je v tem, da bi se italijanski komunisti začeli boriti prav na isti način, da bi se namreč - pod ameriško zaščito - zbadali z Moskvo, obenem bi pa storili vse, da izpodkopljejo ameriške pozicije in moč.

DEMOKRATSKI KOMUNISTI

Mnogi v Jugoslaviji si sploh ne morejo več misliti, da bi mogel kdo nastopiti proti komunizmu z demokratskega stališča, temveč mislijo, da ga zavre samo še komunizem druge vrste. V tem mnenju niso osamljeni, saj je na primer v londonskem OBSERVERJU 28. decembra 1975 Neal Ascherson pisal "o komunističnih zmagah, ki slabe Moskvo." Toda drugi zahodni novinarji so bolj realistični. Tako piše Michael Chesney 21. marca v OBSERVERJU, da so Sovjeti pripravljeni sprejeti kompromis z "demokratskimi" komunisti, namreč tako, da bodo ti v Italiji skušali doseči "zgodovinski kompromis z demokristjani" in v Franciji "socializem v francoskih barvah" pod pogojem, da baci neodvisnosti ne bo zašel v Vzhodno Evropo. Menda je Brežnev Berlinguerju v Moskvi povedal, da ga zanimajo njegovi pogledi, da ga bo pa Moskva iz ideoloških razlogov morala napadati. Toda če uspe priti na oblast po demokratski poti, je vse v redu.

Chesney zaključuje: "Vsekakor je sedanji položaj samo v prid Sovjetski zvezi, ker je Zahodna Evropa v negotovosti, kar izpodjeda NATO. Mnogi politični opazovalci

v Moskvi razumejo, da sovjetski napadi na Italijane in Francoze pomagajo komunizmu s tem, da te stranke dobivajo videz neodvisnosti od Moskve, da si vedno ohranjajo z njo tesne stike na mnogih področjih."

Ta zaključek dopolnjuje v OBSERVERJU od 25. aprila Michael Davie, ki opisuje obisk v glavnem stanu italijanske komunistične stranke. Na dolgo so mu razlagali, da je član italijanske komunistične stranke lahko obenem tudi katolik, ker ni treba, da pristane na marksizem, pristati mora le na komunistične cilje. Kljub tej razlagi ni mogel dobiti odgovora na vprašanje, koliko vodilnih komunistov hodi k maši.

Še bolj ga je presenetilo, da komunistični predstavniki niso bili pripravljeni pograbit obtožb proti demokristjanskim politikom, ki so se zapletli v razne afere. Rekli so mu, da demokristjanska stranka ne sme razpasti, ker hočejo priti na vlado v zvezi z "drugimi ljudskimi silami." Kaže, da so zato razpoloženi tako, ker se bojijo, da bo sicer Italijo še vedno nemogoče vladati, ker bi ostala razbita na dvoje. Sploh je baje notranjepolitični program italijanskih komunistov všteti gospodarskega, tako zmeren, da bi ga lahko sprejel vsak britanski laburistični minister.

Toda druge strune so zazvene, ko je OBSERVERJEV dopisnik začel govoriti o zunanji politiki. Neka ženska iz zunanjepolitične komisije mu je dolge ure razlagala o ameriškem imperializmu in sovjetski miroljubnosti. Povedali so mu, da se s sovjetsko politiko detante v glavnem skladajo, le v pogledu Kitajske imajo nekoliko drugačno mnenje. Davie zaključuje članek z ugotovitvijo, da italijanski komunisti ostajajo pri tem, da so nekatere države imperialistične, na primer Združene države, druge pa po definiciji antiimperialistične, ker so "socialistične."

To je recept za uničenje Evrope. Komunisti bodo pod pretvezo, da so "demokrati" prišli na oblast v raznih evropskih državah in nekateri med njimi morda celo bodo demokrati. Prepirali se bodo z Moskvijo prav kakor se prepira Tito, toda obenem bodo na vsej črti v svoji ideološki zamegljenosti in omejenosti podpirali Moskvijo proti Ameriki in žgali vejo, nekateri sede. Končno bo Moskva mirno vse skupaj obvladala.

Nevarnost je velika in izogniti se ji je mogoče le, če se Evropejci tako na Zahodu kot na Vzhodu znebe iluzij. Mora se začeti braniti sami, in sicer ne v znamenju druge vrste komunizma temveč v znamenju svobode in demokracije. Posebno si morajo sprašati vest socialisti - mnogo je znakov, da so socialisti pripravljeni podpirati komuniste, da pridejo skupno na vlado. Delno to delajo, ker še vedno mislijo, da imajo neke stvari skupne s komunisti, delno pa ker preprosto sicer ne morejo priti na oblast.

TITO PRETITOVLJEN

Žalostno vlogo igra pri vsem tem Tito, ki je Jugoslavijo s poti k večji svobodi spravil na pot k vedno manj svobode zaradi tega, ker je obseden s svojo lastno važnostjo in z vseznanjem komunistične partije. Pri tem kaže, da

vedno bolj leze v zanko Sovjetom, ki napadajo z najmanj treh strani.

Predvsem se laskajo Titu samemu. Tito je že odstavil vse, ki so mislili s svojo glavo, in privedel ekipo, ki bo mogla pasti Moskvi v roke kot zrela hruška, ker ne bo mogla sama obvladati zamotane situacije.

Če bi Moskvi to spodletelo, ima nedvomno celo vrsto podtalnih grup v Jugoslaviji. Vse kaže, da jim Udba ne more povsem priti do živega. Procesi, kolikor jih je bilo proti sovjetskim simpatizerjem, pričajo, da se Tito zaveda, da je sovjetska organizacija na delu, ne more pa prav položiti roke nanjo. Sodili so zato ostarelim kominformovcem, o katerih vsakdo ve, da so kominformovci, a tudi, da ne morejo biti posebno nevarni za podtalno delo, saj so že vsi preko šestdeset. Moskva je seveda odločno zanimala vsako zvezo z kakršnokoli grupo v Jugoslaviji.

Odpovedala se je tudi jugoslovanskim komunističnim emigrantom, ter jih je celo izgnala v Pariz in Bruselj. Trdijo kljub temu, da jih še naprej finančno podpira. Ti emigranti so sedaj izdali proglas, seveda neodvisen od Moskve, ki je pol doktrinarni komunističen, pol naperjen na to, da zbere vse Titove nasprotnike. Moskva je torej nastavila vse zanke, da bi se Tito vanje ujel.

Zal se pa ne bo ujel Tito temveč Jugoslavija zaradi njegove ideološke zmedenosti in prepotence.

SOLŽENICIN BERE LEVITE BRITANCEM

Kot smo zadnjič napovedali, objavljamo prevod intervjuja, ki ga je imel s Solženicinom Michael Charlton na BBC Panorami 1. marca letos.

VPRAŠANJE: Ko sta Brežnev in Politbiro odločila, da vas raje izženeta iz dežele kot pa da bi vas še enkrat poslali v koncentracijsko taborišče, sta morala misliti, da boste zunaj manj škodovali komunistični deželi kot pa v njej. Zanima me ali vi mislite, da bo čas pokazal to mnenje kot točno?

ODGOVOR: Način, kako ste vi zastavili to vprašanje, vse buje gotovo pogrešno domnevo. Domnevo namreč, da je politbiro vsemogočen v svojih odločitvah. Toda ob času mojega izгона je bil položaj zelo nenavaden. V jeseni 1973 je bila podpora, ki jo je zahodno javno mnenje nudilo Saharovu in meni tako močna in nepopustljiva, kot je Zahod že dolgo časa ni pokazal, da se je sovjetski politbiro enostavno ustrašil in je bil prisiljen popustiti. Če oni to obžalujejo, - mislim, da zdaj to obžalujejo, - je treba vedeti, da oni niso imeli nobene izbire.

VPRAŠANJE: Toda oni bi imeli prav, če bi vi čutili, da so vaša svarila zadela na gluha ušesa na Zahodu?

ODGOVOR: Da, če gledate s tega zornega kota; imate prav. Moja svarila in svarila drugih so neupoštevana. Nekoč sem upal, da se življensko izkustvo lahko prenaša od naroda do naroda, toda sedaj sem začel dvomiti v to. Mogoče je tako usojeno, da vsakdo preživi izkustvo

sam, da ga potem lahko razume.

VPRAŠANJE: Kako važno je izkustvo ruskega ljudstva za Zahod?

ODGOVOR: Naše izkustvo je življensko važno za Zahod, zato ker smo po nekakem zgodovinskem naključju, prehodili pot, po kateri Zahod sedaj hodi kakih 70 ali 80 let pred njim. Imamo čudni občutek, ko gledamo, kaj se dogaja pri vas, kjer se ponavljajo mnogi družbeni pojavi, ki so se dogodili v Rusiji pred njenim zlomom. Mogoče je navesti mnogo primerov: na primer, gotovi odstop starejše generacije, ki je odstopila intelektualno vodstvo mlajši generaciji. Vzemite tisk: novinarji, ki uživajo veliko svobodo, (mimogrede, Rusija je uživala veliko svobodo - Zahod ima povsem napačno mnenje o Rusiji pred revolucijo) zgube svoj občutek odgovornosti pred zgodovino in pred svojim narodom. Potem pa to splošno hvalisanje revolucionarjev. Slično smo mi pred revolucijo v Rusiji, če že ne častili, potem pa vsaj močno branili teroriste. Ljudje na dobrih položajih, intelektualci, profesorji, liberalci so si nakopali mnogo dela, jeze in ogorčenja s tem, da so branili teroriste.

VPRAŠANJE: Vi ste očitno sedaj bolj pesimistični kot pa ko ste prišli na Zahod?

Odgovor: V petdesetih letih, po koncu vojne, je moja generacija dobesedno častila Zahod. Mi smo gledali na Zahod kot na sonce svobode, trdnjavo duha, naš up in našega zaveznika. Mi smo mislili, da se bomo težko osvobodili, toda da nam bo Zahod pomagal dvigniti se iz suženjstva. Postopoma je ta vera začela omahovati in zginjati. Bilo je, kot da je Zahod ločeval svojo svobodo od naše usode in, še predno sem bil izgnan, sem imel močne dvomev to, če je realistično gledati na Zahod po pomoč. Točno v tem se tudi moje mnenje razlikuje od Saharovega. Saharov verjame, da je pomoč od Zahoda odločilno važna za našo osvoboditev, medtem ko jaz verjamem, da mi lahko dosežemo svobodo samo, če se zanašamo na sebe. Ko sem prišel sem, so se moji dvomi, na žalost, hitro povečali. V teh dveh letih je Zahod postal mnogo bolj šibak v primeri z Vzhodom. Zahod je napravil toliko koncesij, da je sedaj praktično nemogoče, da bi se ponovila ona srdita kampanja, ki mi je omogočila, da sem prišel iz zapora.

VPRAŠANJE: Mislim, da so ljudje na Zahodu, ki vas kritizirajo, mnenja, da hočete v Rusiji povratek na nekaj, kar je očitno nemogoče - povratek na neko patriarhalno Rusijo, povratek k pravoslavlju. Ali sprejmete to vrsto kritike?

ODGOVOR: To je ena od posledic slabega občutka odgovornosti tiska, ki z največjo lahkoto ustvari sodbe in pritisne etikete. Vi ste pravkar navedli nekaj trditev, kater so praktično neresnične. Jaz nisem kritik Zahoda. Sem kritik slabosti Zahoda. Druga etiketa, ki je ravno tako običajna in mi je bila pripeta, je ta, da hočem povratek k patriarhalnemu načinu življenja. Kot te stvari gledam, ne more noben normalen človek, razen norcev, predlagati povratka v preteklost. To pomeni, da ostane izbira samo med tistimi gibanji, ki gredo naprej. Prav

lahko si je zamišljati, da si je nek novinar, ki piše o ženski modi, izmislil to reč. Pred dvema letoma je bilo mogoče misliti, da bi se prebivalci Sovjetske zveze lahko vsedli in premislili našo bodočnost. Sovjetsko vodstvo je preživljalo toliko težav, da je moralo izkati izhoda in zares sem mislil, da je izhod bil v iskanju razvojne poti (evolucije), ne pa v revolucionarni poti. Nobene eksplozije. Toda vse te sugerirane rešitve so zdaj izgubile praktično vrednost. Strašne stvari so se dogodile v teh dveh letih. Zahod je ne samo predal štiri, pet ali šest dežel, Zahod je predal vse svoje svetovne pozicije. Zahod je predal vse skupaj tako vihravo in je naredil toliko za utrditev tiranije v naši deželi, da vsa ta vprašanja niso več relevantna v Sovjetski zvezi. Brzina vaših kapitalizacij je tako hitro prehitela naš normalni preporod, da v tem trenutku Sovjetska zveza lahko napreduje samo po eni poti: v naraščanje totalitarizma. Bilo bi bolj primerno, če me ne bi vprašali, po kateri poti bo šla Sovjetska zveza, ampak da vas jaz vprašam, po kateri poti gre Zahod? V sedanjem trenutku namreč ni problema, kako bo Sovjetska zveza našla pot iz totalitarizma, ampak kako se bo Zahod izognil isti usodi.

VPRAŠANJE: Kaj je po vseh teh vaših tako različnih doživetjih glavna točka v vsem kar rečete, ki jo zastopate?

ODGOVOR: Tole bi dejal: ljudje, ki so živeli v najbolj strašnih razmerah, na meji med življenjem in smrtjo, vseeno če ljudje iz Zahoda ali Vzhoda, vsi ti ljudje razumejo, da je med dobrim in slabim nerazdružljivo protislovje in da si človek ne more urediti življenja, ne da bi upošteval to razliko. Te dni beremo v zahodnem tisku odkrito izjavo načela, da moralni pomisleki nimajo nič skupnega s politiko. Opozoril bi vas, da je leta 1939 Anglija bila drugačnega mnenja. Če bi moralni pomisleki ne bi veljali za politiko, potem bi bilo povsem nerazumljivo, čemu je Anglija stopila v vojno z Hitlerjevo Nemčijo. Pragmatično bi se vi lahko izognili temu stanju, toda Anglija je izbrala moralno pot in tako doživela ter pokazala svetu mogoče svojo najsvetlejšo in junaško dobo v svoji zgodovini. Toda danes smo na to pozabili; zdaj angleški politični voditelji izjavljajo povsem odprto, da oni ne le priznajo vsako oblast na vsakem ozemlju ne glede na njen moralni karakter, ampak tudi pohitijo priznati to oblast, - saj celo skušajo biti prvi. Svoboda je bila izgubljena v Laosu, Kitajski in Angoli. Tirani, banditi, marionete so prišle na oblast in pragmatična filozofija pravi: to je vseeno, mi jih moramo priznati. Toda svoboda je nedeljiva in človek mora imeti moralen odnos do nje.

VPRAŠANJE: V eni svojih zadnjih knjig ste opisali Lenina v Zuerichu. Mnogi ljudje so opazili sličnost med vami in njim. Vi ste ga opisali kot močan karakter, brez moči da, bi vplival na dogodke v Rusiji, odrezan, izoliran, nepotrpežljiv, - ali vse to ni podobno vam? Bi bili, tako kot Lenin, presenečeni, če bi se globoka sprememba dogodila v vaši deželi za časa vašega življenja?

ODGOVOR: Veste, štirideset let se že ukvarjam z opisom Lenina. Od samega trenutka, ko sem zamislil to

serijo knjig, sem imel Lenina v mislih kot enega od glavnih karakterjev, če že ne glavnega. Zbral sem vsako drobno informacijo, katero sem mogel in moj edini cilj je bil, da ga pričaram živega, takega, kot je bil. Ne napadam Lenina. Opisujem ga takšnega kot je bil in kolikor je vreden. Toliko kadila je že bilo prižganega okoli njega, in to velja tudi za vašo deželo. Bil je visoko povzdignjen. Prikažem ga kako je bil, v resnici, čisto zelo kratkoviden, kako je nastopal s svojimi zavezniki in sodelavci, kako slabe so bile njegove zveze z lastno domovino. Ne napadam njega, ampak njegovo ideologijo, in duhovni preporod naše domovine vidim, v osvoboditvi od te ubijajoče in omrtvujoče ideologije.

On je bil presenečen zaradi svoje kratkovidnosti. Iz moje knjige lahko vidite, da je zaradi ozkosti pogledov svoje partije izgubil z vidika najbolj enostavna dejstva, saj ni vedel, da se bo vojna začela: - prva svetovna vojna ga je presenetila in revolucija istotako. Pred dvema letoma nisem pričakoval eksplozijo v Sovjetski zvezi; pričakoval sem počasen proces in ta se je že odvijal. Da, danes, bi bil presenečen; toda ne bi bil presenečen nad nečem drugim: ne bi bil presenečen nad nenadnim in skorajšnjim padcem Zahoda. Situacija je trenutno taka, da je gospodarstvo Sovjetske zveze na vojni podlagi, in celo če je soglasno mnenje vseh članov politbiroja, da se ne začne vojna, to ni več v njihovi moči. Da se to prepreči, bi zahtevalo hudo spremembo od velikega vojnega gospodarstva na normalno mirnodobsko gospodarstvo.

VPRAŠANJE: Vem, da vi to pravite z moralnega vidika pobožnega kristjana, in da je za vas resnica bolj važna kot posledice. Toda kako je drugače mogoče postopati s hudičem, kot bi vi to dejali, če je namen tega, da se izogne jedrska katastrofa?

ODGOVOR: Kot veste, je ta jedrska grožnja visela nad svetom v začetku petdesetih let, toda Zahod se je držal kot granit in ni popustil. Danes ta grožnja še vedno visi nad obema stranema, toda Zahod je izbral napačno pot za popuščanje. Sovjetski zvezi niti ni potrebna jedrska vojna. Vas je mogoče zavzeti z golimi rokami. Zakaj, zaboga, je potem potrebna jedrska vojna? Najbolj važna pojava popuščanja napetosti je, da sedaj ni nobene ideološkega popuščanja napetosti. Vi zahodnjaki enostavno ne morete dojeti moč sovjetske propagande: vi ste danes še vedno "britanski imperialisti," ki hočejo zadržati zemljo. Vse to je skrito pod tanko skorjo popuščanja: in samo eno jutro, eno samo jutro je dovolj, da se odstrani ta skorja. Vas ni mogoče odvrniti od popuščanja tako enostavno. Eno ali dve leti bi bili potrebni, da se vas odvrne od vašega sedanjega stališča. Toda v Sovjetski zvezi je za to dovolj eno jutro, eno samo povelje! Časopisi objavljajo novico, da so britanski imperialisti postali tako predrzni, da je situacija postala nevzdržna. In nobeden ne spodbija to, kar je rečeno proti vam vsak dan. Glede duha Helsinkija, dovolite, da vas jaz nekaj vprašam. Kako si vi, na primer, razlagate, da v zadnjih par mesecih ni bilo skoraj nobenih poročil o preganjanju razkolnikov. Če dovolite, bom jaz na to odgovoril: Novinarji so se poklonili duhu Helsinkija. Vem, da je

dejstvo, da zahodni novinarji v Moskvi, ki so jim dali pravico do bolj svobodnega gibanja, v povračilu za to in zaradi duha Helsinkija, nič več ne sprejemajo informacij o preganjanju razkolnikov v Sovjetski zvezi. Kar zglada za vas bolj mila atmosfera, je za nas okrepitev totalitarizma. Na primer, sedaj bi vam rad navedel par primerov, svežih primerov, o kateri niste slišali na radio ali brali v časopisu. Nekdo je obiskal Saharova, se vračal domov z vlakom in se je na poti ubil. Nekdo potrka na vrata Nikolaja Kriukova: prišli smo popraviti plinsko napeljavo. Kriukov odpre vrata, pobili so ga skoraj do smrti v njegovi lastni hiši, zato ker je branil razkolnike in podpisal proteste. Vse to se je dogodilo v stanovanju. Toda na ulici, ob petih popoldne so na Leninovem nabrežju - Leninovem! - zgrabili Malvo Landa in jo potisnili v avto. Ona je vpila: "Državljeni, mene so ugrabili," in stotine ljudi je to slišalo a šlo mimo, ker so se bali, da se lahko vsakemu zgodi, da ga ugrabijo. Vpričo mimoidočih so jo potisnili v avto in jo odpeljali v zapor. To je duh Helsinkija za nas.

VPRAŠANJE: Veliki britanski filozof Bertrand Russel je podpiral stališče: "Bolje je biti rdeč kot pa mrtev,"?

ODGOVOR: Zakaj ni rekel, da bi bilo bolje biti rjav kot pa mrtev? V tem ni nobene razlike. Vse moje življenje in življenje moje generacije, se strinja z mojimi pogledi, našim stališčem, bolje je biti mrtev kot pa biti podlež. Tej strašni izjavi Betrand Russela manjka vsako moralno merilo.

VPRAŠANJE: Toda vi zahtevate povratak na nekaj sličnega kot napetost hladne vojne?

ODGOVOR: Rad bi poudaril:... vi mislite, da je to odgoditev; toda to je namišljena odgoditev, to je odgoditev pred uničenjem. Kar se nas tiče, za nas ni nobene odgoditve. Nas davijo še bolj in z večjo odločnostjo. Vi ste omenili napetost v petdesetih letih, toda kljub tej napetosti vi niste dopustili ničesar. Ni potrebno biti strateg, da bi razumeli, zakaj je bila Angola pograbljena. Zakaj? To je eden najnovejših položajev, s katerega se da najbolj uspešno voditi vojno. To je krasen položaj na Atlantiku. Če hočete, vi lahko nazivate to popuščanje napetosti, toda po Angoli jaz nikakor ne morem razumeti, kako more človek izreči to besedo: Vaš obrambni minister je dejal, da po Helsinkiju polaga Sovjetska zveza izpit. Ne vem koliko dežel mora biti še pograbljenih - mogoče morajo priti sovjetski tanki v London, da bo vaš obrambni minister dejal, da je Sovjetska zveza končno položila izpit! Ali pa bo še vedno polagala izpit? Mislim, da taka stvar kot je popuščanje napetosti, ne obstoja. Popuščanje je potrebno, toda popuščanje z odprtimi rokami. Pokaži, da imaš kamna v roki: Toda vaši partnerji, s katerimi vi vodite popuščanje, imajo kamen v roki, tak težak kamen, da vas lahko ubije z enim samim zamahom.

VPRAŠANJE: Vas lahko vprašam, kot velikega ruskega patriota, kakšno je vaše gledanje na vašo bodočnost?

ODGOVOR: Moja bodočnost je tesno povezana z usodo moje domovine. Delam in sem vedno delal le za njo. Naša zgodovina nam je bila prikrita, popolnoma izkrivljena. *Konec na 10.strani drugi stolpec, sredina* ★

RESNIČNE MEJE GOSPODARSKI RASTI IN NAPREDKU (5)

To je že vse lepo, toda doslej je bilo v gospodarski praksi če že ne v teoriji, vselej razmišljanje vnaprej. Na primer: sleherna odločitev o investicijah, vsebuje prav ta element. Težava je v tem, da ni lahko uganiti, kaj se bo zgodilo in prav zaradi tega je v glavnem boljše, da pustimo izbiro odprto. Če bi morda poskušali jemati v poštev sleherno prihodnjo možnost in verjetnost, bi morda nikoli ničesar ne storili, oziroma bi nas skrbi spravile v grob. Skorajda smešno je za tistega, ki je v preteklosti zasledoval mučne preizkušnje, skozi katere mora bresti načrtovanje, ko vidi, kako Mesarović in Pestel govorita o tem "da se mora dolgoročna strategija pričeti z 21. stoletjem."

Ramišljanje daleč naprej in več stabilnosti pa sta verjetno potrebna v enem primeru, namreč v demokratični vladi. Trenutno žive vlade v stalnem strahu pred prihodnjimi volitvami in zato prilagodijo vsa svoja dejanja temu kratkemu roku, namesto da bi ukrepale v skladu z daljšo dobo vnaprej. In slednje je za vlado veliko lažje izvedljivo, ker gre za zakonodajo splošnih norm kot pa je za ekonomiste, ki imajo opravka s podrobnimi gospodarskimi odločitvami. V primeru demokratične vlade bi morda bila potrebna neka vrsta stabilizacije.

Sicer pa je nekaj protislovja v poskusih navajati ljudi, da se ozirajo daljše vnaprej in da imajo manj otroka tja pa sploh nobenih. Saj končno so otroci njihova osebna vez s prihodnjimi časi. Seveda je treba omejiti število otrok spriču padca v umrljivosti. Toda isto ne drži o dediščini; dedovanje, kakor tudi oskrbovanje za prihodnost še v času našega življenja, to je v obliki prihrankov, sta vedno bolj omejena vsepovsod. Kako more kdo pričakovati, da se bodo starši zanimali za prihodnost drugih otrok, če jim ni dovoljeno, da poskrbe za svoje lastne otroke? In tako je še večja razlika med zasebno in družbeno časovno lestvico.

NAFTA IN DRUGI REDKI NARAVNI VIRI

Kot je naglasil Wilfred Beckerman, so mračnjaški gospodarski preroki z veseljem pograbili po embargu nafte z Bližnjega vzhoda in sledečega strmega dviganja cen, kot da bi ta dva dogodka kakorkoli potrdila njihove lastne napovedi o večni usahnitvi gorivnih surovin. Naftne krize ni povzročila naravna redkost tega goriva, temveč v prvi vrsti dejstvo, da so nafto uporabili kot orožje, v drugi vrsti pa kartelizacija.

Mesarović in Pestel sta se osredotočila na kartelizacijo. In s kakšnim rezultatom? Sleherni ekonomist, ki je pri zdravi pameti, bi jima mogel povedati, kam bo njuna raziskava vodila, še preden sta se je lotila. Tako-le pravita:

"Na dolgo roko gledano, in ob upoštevanju vseh važnih dejavnikov ter dolgoročnih pridobitev, je sodelovanje edina pametna in najbolj koristna pot za vse udeležence. Poskusi ene strani, da izkorišča drugo, so dvorezni nož in na koncu zmanjšajo koristi vsem."

Kajpada. Če pustimo ob strani možnost, da nekatere države poskušajo zadaviti drugo skupino držav s tem, da jim ustavljajo zalaganje z nafto, s čemer bi obe strani izgubili tisto, kar potrebujeta in se morda tudi spoprijeli z orožjem - lahko pridemo do točno istega zaključka na osnovi preproste gospodarske teorije.

Rešitve morajo biti "vzajemno blagodejne," kar vselej drži za izmenjavo blaga - drugemu daješ tisto, kar imaš, v zameno za tisto, česar nimaš. Cene se spreminjajo v skladu z okoliščinami; kadar potrebujemo nekaj zelo nujno, smo pripravljeni plačati več. Gotovo je lepo, če plačaš manj, toda tudi, kadar plačaš več, ti ostane nekaj koristi. Brez monopolov je dosežena optimalna rešitev upoštevajoč porazdelitev dohodkov. Če pa obstajajo monopoli, se razdelitev dohodkov spremeni, oziroma se odnosi med koristmi obeh strani predrugačijo, toda korist še vedno je, pa četudi v manjšem obsegu. Koliko more monopolist izvleči iz svojih odjemalcev, je odvisno od prožnosti povpraševanja po njegovih dobrinah. Če je ta prožnost nizka, je moč ceno potiskati bolj navzgor in tudi povečati svoje dohodke; če pa je prožnost visoka, bo dvig cen kmalu dovedel do izgube dohodkov. Vse to lahko postavimo v časovni okvir s podmeno (kar ni isto kot točno vedeti) o določenih časovnih obzorjih oziroma o diskontnih merah ter investicijskih možnostih.

In prav to sta storila Mesarović in Pestel, ne da bi priznala, da gre tu za uporabljanje običajne gospodarske teorije oziroma za udejstvitev vseh njunih podmen. Prožnosti povpraševanja sploh ne omenjata, čeprav je ta bistveno važen spremenljiv dejavnik, o katerem ni moč delati praktičnih zaključkov z gotovostjo. Po drugi strani pa brez ovinkov predpostavljata, da je bruto dohodek področja Bližnjega vzhoda, ki ga to lahko doseže do leta 2025, funkcija maksimalne cene za nafto, dosegljive v prihodnjih 50 letih. To je precej poenostavljena podmena, razen če ti računi služijo le kot ilustracija in ne kot napoved. Toda dodala bi naj vsaj klavzulq "pod pogojem, da se ostali pogoji ne spremenijo."

Naj omenimo le nekaj teh "ostalnih pogojev." Mesarović in Pestel očitno domnevata, da se razmerje med kapitalnim donosom in predpostavljanimi investicijami ne bo spremenilo. "Donos" lahko izhaja iz kapitala investiranega kje drugje ali pa iz domače proizvodnje, omogočene od tega kapitala. V slednjem primeru, bi bil močno odvisen od mobilizacije talentov domačih podjetnikov, ne oziraje se na to, ali v okviru državne ali zasebne industrije - torej v tem primeru ga ni moč napovedovati. Toda k temu problemu se bomo vrnili nekoliko kasneje. Kadar pa imamo v mislih donos drugje investiranega kapitala, potem pa vse zavisi od tega, ali bodo zahodne države dovolile investicije in kašne investi-

cije, kar ni povsem gotovo, kajti bližnje-vzhodne države so prevzele v lastne roke vsaj del zahodnih investicij na svojem področju.

In potem je treba upoštevati ceno zahodnih strojev. Vedno je možno, da se zahodne države povežejo in vsilijo monopolno ceno za lastno izvozno blago.

Končni rezultat tega prerivanja v pogledu nafte z Bližnjega vzhoda je torej še vedno povsem negotov in posledic ni moč točno izračunati. Vendar pa so znaki o tem, da se Bližnji vzhod nagiba k večjemu sodelovanju, kar je njemu samemu v korist.

Če preidemo od vprašanja cene na vprašanje dejanske usahnitve nafte, smo soočeni z veliko težjim problemom. Res je namreč, da sploh ne poznamo celokupnih ležišč katerikoli surovin na zemlji. Poznamo jih ne zato, ker nobeno podjetje ne zmora izdatkov, ki bi bili potrebni za raziskavo o tem, ali je dovolj naravnega bogastva, ki bo trajalo recimo več kot 30 let. Če bi države kot take plačevale stroške takega prospektiranja, bi s tem zapravljale svoja redka finančna sredstva, kajti nihče ne kaže kakega posebnega zanimanja za to, kar bo čez več kot trideset let, saj je toliko drugih veliko nujnejših nalog. Mimo tega gre tudi za vprašanje cen. Če bo cena višja, potem bodo prišle v poštev metode pridobivanja, kakršne so prej zaradi previsokih stroškov izključevali. V primeru nafte bi se morda izplačalo pridobivanje iz naftnih škri-lavcev in peska.

Še več, ponudba ni edini problem; v poštev pride tudi povpraševanje. Morda ne bomo vselej potrebovali nafte - čisto lahko je, da bodo na voljo drugi energetski viri, ki bodo cenejši. Naravni viri, ki se ne morejo obnavljati, niso obenem tudi nujno nenadomestljivi. Dvig cene nafte je vrnil vrednost premogu, in premogovnih ležišč je dovolj do leta 2100, kot to trdita Mesarović in Pestel sama.

Omeniti moramo tudi jedrsko in sončno energijo, ki že čakata na uporabo za naše nadaljne potrebe - po določeni ceni. Mesarović in Pestel - iz nejasnega razloga - na široko pretresata vprašanje, katero od teh dveh bi morali izbrati. Ne vidim razloga, zakaj. Zakaj ju ne bi mogli uporabljati drugo ob drugi, kot zdaj uporabljamo termo-, hidro- in jedrske elektrarne.

In isto velja za surovine. Ko se cene dvigajo, se ljudje lotevajo nadaljnega prospektiranja, da najdejo nova ležišča ali nadomestne surovine. Kadar gre za surovine, ki jih je moč znova in znova uporabljati, ljudje reagirajo na višje cene z ohranjanjem in presnavljanjem teh surovin. Proizvode iz teh surovin uporabljajo dalj časa in jih boljše popravljajo ali pretopijo oziroma drugače predelajo. Če to ne delajo trenutno, je to zato, ker je cenejše odmetavati nekatere stvari, kot pa jih držati v dobrem stanju s popravili, ali ker je cenejše pridelati nove količine kot pa predelati stare. Toda vse to se utegne spremeniti in tedaj bo delovna sila ali kapital nadomestila nekatere surovine. In če ostane pomanjkanje kakega goriva ali surovine, se bo cena dvigala in to v vztrajni smeri ne le trenutno v okviru nihanja navzgor in navzdol; kadar je

dviganje vztrajno, to vodi v dolgoročno varčevanje, že dolgo preden je surovina popolnoma izčrpana.

Lahko celo napovemo s precejšnjo gotovostjo, da se bo povpraševanje po surovinah in gorivu v visoko razviti državah ustalilo, tudi če se bo narodni dohodek še nadalje dvigal; ne samo zato, ker bo prebivalstvo doseglo ravnovesje, temveč tudi zaradi razširitve servisnega sektorja, s čemer bo marginalna prožnost povpraševanja (odvisno od dohodka) po surovinskih vložkih korenito upadla.

V vsakem primeru pa lahko zahodne vlade, če hočejo iz tega ali onega razloga omejiti potrošnjo goriva in surovin, uvedejo posredno davščino, ki bo zmanjšala povpraševanje in povečala varčevanje. Nekateri so predlagali to metodo tudi za zmanjšanje odvisnosti Zahoda od Bližnjega vzhoda.

Bo še.

★ *Nadaljevanje BBC intervjuja z 8.strani:*

SOLŽENICINOVO OPOZORILO BRITANCEM

Poskušam obnoviti to zgodovino predvsem za mojo domovino. Mogoče bo tudi uporabna za Zahod. Moja usoda zavisí od tega, kaj se bo zgodilo v moji domovini. Toda ne glede na to, moskovski voditelji seveda goje posebna čustva za mene in tako bo moja usoda mogoče odločena, predno se odloči usoda moje domovine: popolnoma mogoče je, da bodo poskušali znebiti se me predno se usoda moje domovine obrne na bolje. Včasih dobim vesti te vrste. Ko sem prišel sem, sem računal, da se bom kmalu vrnil, ker takrat je bila Sovjetska zveza zelo slaba, medtem ko je bil Zahod mnogo močnejši. Toda v zadnjih letih so se medsebojni odnosi spremenili v prid Sovjetske zveze.

/Prevod -oo-

OGLAS

BESEDA slovenskim gospodarstvenikom in podjetnikom v svetu

SODELOVANJE

Tako bi naslovil glasilo slovenskih gospodarstvenikov in podjetnikov v svetu, za katerega izdajo namenjam čimprej poskrbeti. Da bi se čim bolj približal namenu tega glasila, ki je razvidno iz samega naslova, se obračam na rojake po svetu, ki se prištevajo med slovenske gospodarstvenike in podjetnike, da mi čimprej pošljejo svoje naslove. Njihov prvi korak na poti k sodelovanju bo omogočil izid prve številke glasila.

Nadejam se, da se boste na moje vabilo odzvali v čim večjem številu, se Vam za to zahvaljujem in Vas pozdravljam z geslom: V sodelovanju je moč!

Vaš

VINKO LEVSTIK
Via S.Croce in Gerusalemme 40
00185 ROMA, Italija

OD UREDNIKA: Vsled pomanjkanja prostora smo odgodili objavo komentarja k Solženicinovim izjavam, ki jih to pot v dobri meri potrjuje dr.Sirčev članek. Odložili smo tudi zaključek poročila iz domovine o razmerah v Komunistični partiji Jugoslavije in komentar k njemu, kar bomo storili v majski številki. Tam bo tudi daljši članek iz Amerike.

Od meseca do meseca

Predsedstvo o trgovini

Na 16. seji predsedstva ZKJ 20. februarja v Beogradu so razpravljali o temi "Nekatera idejnopolična vprašanja razvoja samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov v zunanji trgovini na temeljih ustave in X. kongresa ZKJ." Uvodno besedo je imel Milutin Baltić, ki je poudaril staro pritožbo, da jugoslovansko gospodarstvo in banke še vedno nekoordinirano nastopajo v tujini, da je zunanjetrgovinsko omrežje nesmotrno razporejeno in da še ni bilo "prave, dovolj organizirane družbene akcije" za ureditev teh vprašanj. "Za posameznimi nezakonitimi postopki in ravnanjem na tem področju tiči neposredna ali posredna sovražna dejavnost, ki je preračunana na spodkopavanje temeljev našega družbenega in gospodarskega razvoja," je dejal Baltić. Zunanja trgovina se mora neposredno povezovati s proizvodnjo. "Zato niso sprejemljive tendence tistih, ki hočejo z različnimi intergracijami obdržati monopol trgovine nad proizvodnjo, kakor tudi tistih, ki hočejo zunanjo trgovino razrešiti odgovornosti za raziskovanje trga in njene aktivne vloge kot važnega člana združenega dela." Baltić si je mnogo obetal od novih zakonov na tem področju, češ da bodo pomagali odpraviti "nekoordinirano nastopanje naših podjetij v tujini, njihovo nelojalno konkurenco in podobno."

Ponovil je tudi stara priporočila, da je treba razviti "bolj vsestranske gospodarske odnose z deželami v razvoju" in stare pritožbe glede kadrov. "Dosedanje analize so pokazale, da gre tu za velike pomanjkljivosti. Urejanje kadrovskih vprašanj je bilo dolgo predvsem v rokah posameznikov in ožjih skupin, medtem ko ZK ni imela širšega vpogleda v to politiko in vpliva nanjo. Pri urejanju kadrovskih vprašanj so se izrazito kazale liberalistične in tehnokratske tendence." Toda razločevati moramo "med tistimi, ki so delali prestopke in so krivi zlorab, ter tistimi, ki so svoje delo pošteno opravljali" in ki so v večini. Pri kadrih je treba gledati "predvsem na njihovo strokovno in moralnopolitično sposobnost za opravljanje teh poslov." Določiti je treba "zelo trdna merila o tem, koliko časa ostanejo kadri v tujini, oziroma o njihovi obvezni vrnitvi v domovino po določenem roku." Organizacije ZK v zunanji trgovini se morajo "kar najbolj neposredno angažirati pri ustvarjanju novih družbenogospodarskih odnosov v zunanji trgovini," je rekel Baltić.

Socialistična zveza o kadrih

Predsedstvo zvezne konference Socialistične zveze Jugoslavije je 24. februarja v Beogradu sprejelo družbeni dogovor o kadrovski politiki v federaciji, ki ga bodo podpisali SZDLJ, ZKJ, sindikati, zveza socialistične mladine, skupščina SFRJ, predsedstvo SFRJ, zvezni izvršni svet in gospodarska zbornica Jugoslavije. V uvodnem govoru se je Marin Cetinić skliceval na Titov intervju, ki je opozoril na nepravilnosti v kadrovski politiki, predvsem v zunanji trgovini, gospodarskih združenjih, družbenih služ-

bah, zveznih organih, občilih in založništvih. Čutiti je še vedno "veliko ostankov starega načina odločanja, še posebej so nevarni pojavi, da kadrovske odločbe ostajajo v rokah ozkih skupin in posameznikov." Kadrovska politika naj bi bila "sestavni del samoupravnega odločanja in najbolj neposredno vključena v celoten delegatski sistem." Cetinić je poudaril "načela rotacije, deakumulacije funkcij in omejitve volilnosti," ki odpirajo možnosti večjemu številu ljudi, da sodelujejo pri upravljanju družbenih poslov. "Če hočemo izriniti korenine teženj k profesionalizmu," bi morali "krepkeje spodbujati ljudi, da bi med delegatskim mandatom in pri opravljanju družbenopolitičnih funkcij čimbolj skrbeli za to, da bi se izpopolnili v svojem poklicu," tako da bi po končanem mandatu lahko nadaljevali delo v svojem poklicu. Cetinić se je spet zavzel za "evidentiranje kadrov."

Predsednik zvezne konference SZDLJ Dušan Petrović je poudarjal pomen demokratizacije kadrovske politike. "Bistveno je, da se moramo res obrniti k delavskemu razredu; ne le to: delavski razred mora vzeti kadrovsko politiko v svoje roke. Moramo ugotoviti, kaj so vzroki, da je celo v razvitih delavskih središčih najti le redke delavce, ki opravljajo najbolj odgovorne funkcije. Ko govorim o delavskem razredu," je pripomnil Petrović, imam v mislih vse delovne ljudi, ki živijo od svojega dela in na podlagi dohodka."

Notranja varnost

Republiški in pokrajinski sekretarji za notranje zadeve so imeli 24. februarja v Beogradu sestanek z zveznim sekretarjem Franjom Herljevičem. Na sestanku sta bila tudi podpredsednik predsedstva SFRJ Vladimir Bakarić in podpredsednik zveznega izvršnega sveta Anton Vratuša. "Na sestanku so proučili varnostni položaj v državi" in so ugotovili, da so "organi za notranje zadeve lani dosegli pomembne uspehe pri odkrivanju in preprečevanju sovražnih in drugih kriminalnih in družbeno škodljivih dejavnosti."

Predlanski kriminal

Na seji zveznega zbora skupščine SFRJ je 27. februarja namestnik zveznega sekretarja za pravosodje in organizacijo zveznih organov uprave Ljubiša Korać govoril o kaznivih dejanjih v letu 1974, to se pravi predlansko leto. Dejal je, da se je število obsojenih zmanjšalo za več kot 10 % v primerjavi z prvo polovico šestdesetih let, toda število obsojenih zaradi gospodarskega kriminala se je povečalo za 34 %. Govoreč o političnem kriminalu je Korać dejal, da Jugoslavija "v zadnjem času vse bolj postaja predmet zlonamernih komentarjev, cilj napadov posameznikov, skupin in nekaterih mednarodnih organizacij, ki širijo govorice o političnem preganjanju" in "izražajo zaskrbljenost za usodo posameznikov in politične svoboščine v naši državi. Takšna zlonamerna dejavnost zapelje včasih tudi povsem dobronamerne prijatelje Jugoslavije. Vse to pa še malo ni naključje, saj je del premišljene aktivnosti, ki ima za cilj, da v očeh svetovne javnosti diskreditira našo neodvisno, neuvrščeno,

socialistično in samoupravno notranjo in zunanjo politiko ter ugled naše države v svetu."

Korač je izjavil da je število oseb, obsojenih zaradi političnega kriminala, v Jugoslaviji "neznamno" v primerjavi s celotnim številom obsojenih zaradi kaznivih dejanj druge vrste. Od skupnega števila obsojenih zaradi političnih dejanj odpade skoro polovica na relativno lažja dejanja "žaljenja občanov ali izzivanje nacionalne in verske nestrpnosti." Več kot tretjina vseh obsojenih je bila kaznovana zaradi žaljenja ugleda države in njenih predstavnikov in zaradi širjenja lažnih vesti. Leta 1974 je bilo le 28 obsodb na zaporne kazni, daljše od dveh let.

Obsojeni Albanci

Na zaporne kazni od 4 do 15 let strogega zavora je bilo obsojenih 19 albanskih irendentistov v Prištini. Sodbo so naznanili 7. februarja, a o predhodnem procesu ni bilo sporočil. Obsojeni so bili večina študenti. Dva sta bila profesorja in dva učitelja. V sporočilu o obsodbi je bilo rečeno, da "so se obtoženci organizirali in delovali v sovražni skupini z namenom, da s silo in na drug protiustaven način strmoglavijo oblast delavskega razreda in delovnih ljudi, da razbijejo bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, zlasti pa še, da bi se SAP Kosovo in drugi kraji v Jugoslaviji, kjer živijo Albanci, odcepili od SFRJ. Ta skupina je od srede leta 1973 pa do leta 1975, ko so jo odkrili, delovala ilegalno in konspirativno na podlagi navodil o sovražnem delovanju, člani te skupine pa so imeli navodila tudi o tem, kako se morajo vesti pred preiskovalnimi organi in sodiščem."

Sporočilo pravi, da je bilo politično izhodišče te skupine "reakcionarno in zasnovano na dogmatsko-stalinistični ideologiji." Skupina je skušala dobiti nove člane za "narodnoosvobodilno gibanje Kosova," toda "pri delavskem razredu in delovnih ljudi narodov in narodnosti Kosova ni uspela dobiti nobene podpore. S pamfleti in parolami je ta sovražna skupina hujskala k nasilni spremembi samoupravne socialistične družbene ureditve Jugoslavije, k razbijanju bratstva in enotnosti, zlonamerno in neresnično je prikazovala politiko ZKJ in družbenopolitične razmere v naši državi, zlasti še položaj Albancev v Jugoslaviji, pri čemer se je predstavljala kot dozdevna zaščitnica njihovih interesov. Pripadniki skupine so grobo žalili in napadali najvišja vodstva naše države." Več obtožencev je bilo že prej obsojenih zaradi sovražnega delovanja.

Ziherl umrl

V Ljubljani je 11. februarja nenadno umrl Boris Ziherl v 66. letu starosti. Bil je redni univerzitetni profesor, podpredsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, član CK ZKJ in član sveta federacije. Rojen je bil v Trstu leta 1910, na pravni fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1941 in je bil med ustanovitelji OF. Že leta 1929 je bil sprejet v SKOJ, leta 1930 pa v KP. Od leta 1932 je bil član pokrajinskega komiteja KPJ za Slovenijo in leta 1933 je bil obsojen na 4 leta zavora, ki jih je preživel v Sremski Mitrovici.

Jovanović umrl

V Igalu na črnogorski obali je 4. februarja umrl Blažo Jovanović v 69. letu starosti. Bil je prvi predsednik ustavnega sodišča Jugoslavije, a je za več let živel v pokoju. Kot sodni pripravnik je bil od mladega komunist in med voditelji revolucije v Črni gori. Do leta 1963 je imel glavno politično funkcijo v Črni gori, potem pa so ga postavili za predsednika ustavnega sodišča.

Potem se pa žvižga

Zvezni pravni svet je 20. februarja obravnaval teze za zakon o uporabi grba, zastave in himne SFRJ. Za himno je že bila zložena melodija, besedila pa kljub nekajkratnim natečajem še niso dobili. Zato so na seji predlagali, da bi z novim zakonom to melodijo določili za himno, besedilo pa bi dodali pozneje. Toda pravni svet je bil mnenja, da se himna tradicionalno poje, in se je odločil, da bo s prehodnimi zakonskimi določili podaljšana veljavnost pesmi "Hej, Slovani" kot jugoslovanske himne.

Castro pri Titu

Fidel Castro se je na povratku s sovjetskega partijskega kongresa 6. marca ustavil v Jugoslaviji in obiskal Tita na Brionih. Pristal je na puljskem letališču, kjer sta ga pozdravila Stane Dolanc in Milka Planinc, od tam pa se je odpeljal na Brione. S Titom sta imela pogovore, ki so bili "zelo odkriti, v prijateljskem duhu, in so se nanašali predvsem na nekatera pereča vprašanja mednarodnega položaja, zlasti na vprašanje Latinske Amerike in Afrike, govorili pa so tudi o vlogi neuvrščenih," kot so poročali.

Na slovesni večerji je Tito v zdravici govoril o zmagoviti kubanski in jugoslovanski revoluciji in poudarjal "lastno pot socialistične ureditve v skladu z našimi razmerami in potrebami." Dve revoluciji "sta nastali in se razvijali v povsem različnih razmerah. Skladno z njihovo specifičnostjo so novi družbeni odnosi nastajali v različnih formah. Vendar to ne predstavlja prepreke za razvoj vsestranskega sodelovanja. Zaradi tega je nujno nepretrgano delo na čimboljšem medsebojnem spoznavanju in izmenjavi izkušenj v premagovanju problemov in težav pri izgradnji socialistične družbe." V mednarodnih odnosih je Tito zaznal spremembe, ki "so v korist silam miru in napredka," toda skrbi ga, ker so "krizna žarišča še vedno številna" in ker "ne preneha odpor proti hitrejšemu napredku na mnogih področjih." Po Helsinkih ni bilo mnogo storjenega za popuščanje napetosti. "Ne prenehajo niti različni pritiski na neuvrščene države. Poskuša se razbiti njihova enotnost z različnimi oblikami intervencij in notranjih subverzij. Sile notranje in zunanje reakcije si še zmorem upajo uporabljati najstrašnejše nasilje in teror - in pred tem ni obvarovano niti področje Latinske Amerike." Tito se je veselil zmage v Angoli. "Menimo, da je dolžnost vseh naprednih sil, podpreti ljudsko republiko Angolo, - ki ji je tudi Kuba obilno pomagala, - da uresniči legitimna prizadevanja njenega ljudstva na samostojni poti notranjega razvoja in v okvirih neodvisne in neuvrščene zunanje politike." O vseh teh vprašanjih

bo tekla beseda na konferenci neuvrščenih v Colombo. "Prepričan sem, da se bosta naši dve državi v največji mogoči meri zavzeli za krepitev enotnosti in solidarnosti neuvrščenih dežel. Mi vsaj se bomo v polni meri prizadevali za uspeh konference v Colombu," je dejal Tito v zdravici.

Zgovorni Castro je v odgovoru na Titovo zdravico pleteničil o zgodovini jugoslovanske revolucije, o kateri kot srednješolec ni veliko vedel, a "danes odlično poznamo to zgodovino." Dejal je, da so s časom odkrivali skupne naloge in skupne cilje. "Odveč bi bilo razmišljati o tistih stvareh, v katerih se razločujemo in ki so plod posebnih značilnosti jugoslovanske in kubanske revolucije. Mislimo moramo na tiste naloge, ki nas povezujejo, na skupne cilje in na skupne odgovornosti." O teh ciljih Castro ni nič povedal. Mednarodnih odnosov in neuvrščenosti niti omenil ni.

V nedeljo, 7. marca, je Castro s Titom obiskal slovensko obalo. 8. marca je zapustil Jugoslavijo in so objavili skupno sporočilo, v katerem je zapisano, da sta se Tito in Castro "medsebojno seznanila s socialističnim razvojem v obeh državah ter njuno dejavnostjo na mednarodnem področju. Obravnavala sta vprašanja mednarodnega delavskega gibanja." Ugotovila sta, da se stiki med partijama in državama "uspešno razvijajo na načelih vzajemnega spoštovanja, prijateljstva in sodelovanja in ob obojestranskem upoštevanju posebnosti poti pri graditvi socializma in mednarodnega položaja obeh držav." Izrazila sta prepričanje, da bo konferenca neuvrščenih v Colombo "nov velik prispevek h krepitvi svetovnega miru in enake varnosti za vse, za razvoj enakopravnega mednarodnega sodelovanja" in "za nove gospodarske odnose" v svetu ter "za nadaljno krepitev solidarnosti in akcijske enotnosti neuvrščenih držav."

Zapadni časopisi so pripomniali, da se oba, Tito in Castro, potegujeta za vodstvo neuvrščenih držav, a da je Castro mnogo bližji Sovjetom, saj se ni pomišljal poslati kubanskih čet v Angolo po sovjetskem naročilu. Na Brionih naj bi Tito in Castro preizkušala drug drugega in glavni predmeti njunega pogovora javno niso bili omejeni. Šlo naj bi za to, ali so neuvrščeni izogibljevo sovjetskega vpliva in se predvsem posvete gospodarskemu razvoju, ali pa se posvete predvsem revoluciji in se približajo Sovjetom.

Tito v latinski Ameriki

Tito se je 9. marca odpravil na dolgo pot v Mehiko, Panamo in Venezuelo. Odletel je z Jovanko, zunanjim ministrom Milošem Minićem in drugimi v posebnem letalu s puljskega letališča, se ustavil na Azorih, kjer so se založili z gorivom, in na Bermudskih otokih, kjer je prespal. Naslednjega dne je priletel v Vera Cruz na atlantski obali Mehike. Z mehiškim predsednikom Echeverri se je pogovarjal v letovišču Cancun. Glavno mesto Mehike leži namreč tako visoko, da za moža Titove starosti in teže ne bi bilo zdravo.

Glavni namen potovanja je bilo utrjevanje Titove zvrsti neuvrščenosti takorekoč Castru pod nosom. V intervjuju za mehiško televizijo, ki je bil objavljen na predvečer potovanja 8. marca, je Tito poudarjal, da se la-

tinsko ameriške države "čedalje odločneje bojujejo za svojo politično in gospodarsko osamosvojitve." Pri tem se morajo "povezovati z drugimi narodi sveta in se vključevati v boj narodov in dežel proti še vedno pričujoči politiki s pozicij sile, proti imperializmu, kolonializmu, proti vsem oblikam nadvlade in izkoriščanja." Titu se je zdelo, da so se mednarodni odnosi "spet nekoliko poslabšali," kajti "politika popuščanja je namreč prišla navzkriž s številnimi interesi, zlasti interesi velikih. Še več, zdaj smo v fazi, ko skušajo to politiko izkoristiti za ožje interese posameznih sil, pa tudi za pridobivanje novih pozicij." Oboroževalna tekma se krepi in priče smo "novih grobih pritiskov in zunajega vmešavanja. To je najbolj pokazala neokolonialistična in imperialistična intervencija v Angoli, ki je poskušala onemogočiti konsolidacijo te mlade, neodvisne republike." Zunajjim silam je "prav tako uspelo zasejati razdor med arabske dežele."

Tito je v intervjuju govoril o krizi svetovnih gospodarskih odnosov; sedanji sistem, "ki nenehno reproducira razdeljenost sveta v prid razvitim državam," je preživel. "Neuvrščene države in države v razvoju seveda ne mislijo, da lahko same najdejo rešitve za omenjene probleme. Vedo, da je to mogoče samo v sodelovanju z razvitimi državami in da je to tudi v interesu vse mednarodne skupnosti." Tito je hvalil neuvrščenost, ki je "danes najbolj dinamičen pogonski vzvod pozitivnih gibanj na svetu."

Potem so ga vprašali o 25. kongresu KP SZ. Tito je odvrnil, da je kongres "velikega pomena za Sovjetsko zvezo." Politika KP SZ "se v bistvu ne spreminja veliko, marveč se nadaljuje. Do nekaterih bistvenih sprememb pa ni prišlo. Osvetlili so nekatere težave v preteklosti, na primer na področju kmetijstva itd. ... Na tem kongresu je prišlo do izraza tudi odločno vztrajanje nekaterih evropskih partij, med njimi tudi jugoslovanske, pri svojem neodvisnem položaju. Pogovori o pripravi na konferenco evropskih komunističnih partij v Berlinu bodo trajali še nekaj časa. Prepričan pa sem, da se bodo končali uspešno in da bo sprejet tudi nekak skupni sporazum, ki bo upošteval razlike v statusu posameznih dežel, ne bo pa motil enotnosti in mednarodne solidarnosti komunistov."

Ob koncu intervjuja je Tito povedal, da je bil prehlajen in da ga je mučil še išjas, toda zdaj se počuti dobro. "Lahko rečem, da sem s svojim zdravjem zadovoljen, sem popolnoma zdrav," je dejal Tito v mehiškem intervjuju.

Svoj mehiški obisk je Tito zaključil 14. marca in je istega dne prišel na obisk v Panamo, kjer je podpisal panamske zahteve po oblasti na cono panamskega prekopa. Od 17. do 19. marca je bil v Venezueli, nakar je krenil proti domu. Čez noč se je spet ustavil na Bermudih, a naslednjega dne je preko Azorov priletel na južno Portugalsko. S portugalskim predsednikom Gomesom sta imela prijateljske neuradne pogovore v Valle de Mobo, letovišču na južni atlantski obali Portugalske. 22. marca se je Tito vrnil v Beograd in je izjavil, da je bil obisk v Mehiki, Panami in Venezueli "zelo uspešen" in so skoraj ves čas porabili "za razgovore in konkretne

dogovore o poglobljanju sodelovanja." Pogovarjali so se tudi "oskupnih dejavnostih na mednarodnem področju." Latinskoameriške države se vse bolj razvijajo in se vse bolj odločno zavzemajo "zlasti za spreminjanje zdajšnjega krivičnega mednarodnega ekonomskega sistema". Vse tri, ki jih je obiskal, so pokazale veliko zanimanje za konferenco neuvrščenih v Colombu. Veliko pozornost so posvetili tudi dvostranskim odnosom in posebno razvijanju gospodarskega sodelovanja, je dejal Tito ob vrnitvi in dodal, da so mu bili zelo všeč prisrčni sprejemi v Vera Cruzu, Panami in Caracasu.

Somalijski obisk

Predsednik vrhovnega revolucionarnega sveta DR Somalije Siad Barre je bil na uradnem obisku v Beogradu od 26. do 28. marca. Kot Castro pred tremi tedni se je tudi Barre vračal iz ZSSR, kjer je vodil delegacijo na kongresu KPSZ. S Titom sta se pogovarjala o neuvrščenosti. Tito mu je tudi razlagal, kako se po njegovem vodi državo in mu je svetoval strpnost glede obmejne spora z Etiopijo in glede Džibutija, ki je francoska kolonija; v obeh primerih Somalija podpira osvobodilni gibanji, ki se ne izogibljeta terorizmu. V zdravici na slavnostni večerji 26. marca je Tito Somalijca javno opozoril, da bo boj afriških držav "tem bolj uspešen, čim bolj bodo enotne in ne bodo dovolile imperializmu, da bi razbil njihove vrste." Glede Džibutija je Tito omenil, da "njegov strateški položaj, kakor tudi izredno zanimanje velikih sil za to celotno območje, otežkočajo ljudstvu Džibutija, da bi si skoro pridobilo neodvisnost. Spričo takšne občutljive situacije se mora Organizacija afriške enotnosti, še posebej pa neposredno prizadete sosednje dežele, zavzeti za miroljubno rešitev tega problema."

Tudi v skupnem sporočilu o obisku, ki so ga dovolili šele endan po odhodu Barreja, je zapisano, da sta se predsednika "strinjala, da je treba podpreti vse pobude, da bi našli miroljubno rešitev, ki bi temeljila na neodvisnosti in samoopredelitvi ljudstva tako imenovane francoske Somalije (Džibutija) in izrazila zaskrbljenost zaradi zadnjega razpleta dogodkov okoli tega problema." Ta zadnji razplet dogodkov, ki ga niso podrobneje razložili, je bila teroristična ugrabitev avtobusa s francoskimi šolarji in francoske okrepitve v koloniji. Še enega vprašanja javno sploh niso omenili, a so se ga morda dotaknili v pogovorih: sovjetskih baz v Somaliji. Te baze Somalija uradno zanika, a v resnici greši z njimi proti glavni zapovedi neuvrščenosti, ki prepoveduje blokvske vojaške baze na ozemlju neuvrščenih držav.

Tito na Švedskem

Mesec marec, ko je bil zaposlen z obiski in potovanji, kot že dolgo ne, je Tito zaključil z uradnim obiskom na Švedskem, kamor je prišel 29. marca in odkoder se je vrnil 1. aprila. Tam mu je kralj priredil večerjo in mu razkazal nekaj znamenitosti, a z ministrskim predsednikom Palmejem sta se pogovarjala.

Intervju v DAGENS NYHETER

Na predvečer obiska so objavili Titov intervju

švedskemu listu DAGENS NYHETER. Poleg običajni izjav o neuvrščenosti in samoupravljanju ter dobrih odnosih s Švedsko sta švedska novinarja, ki ju je Tito sprejel 26. marca v Beogradu, dobila dolg pripravljen odgovor o konferenci evropskih partij in sta izvlekla iz Tita nekaj zanimivih drugih pripomb. Tito je dejal, da konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij nima naloge, da bi "gradila skupno politično linijo. To je tudi nemogoče. Sicer je pa že dlje časa opaziti, da želijo komunistične in delavske partije samostojno zavzemati stališča in graditi svojo politiko v skladu s specifičnimi razmerami vsake posamezne države." Na konferenco gleda ZKJ "kot na priložnost za svobodno izmenjavo mnenj o vprašanjih, ki so na dnevnem redu, opirajoč se na stališče, da vsaka partija za svojo politiko odgovarja izključno pred lastnim delavskim razredom, pred svojim ljudstvom." Zaradi različnih razmer "so neizogibne tudi določene razlike v stališčih partij. Mi smo zmeraj sodili in sodimo, da razlik ni treba prikrivati, temveč jih moramo odpravljati po demokratični poti, v korist tistega, kar je bistveno in skupno." Pogledi komunističnih partij zahodne Evrope se nedvomno zблиžujejo, na kar "gledamo pozitivno." To ne pomeni, da se ustvarja nov center moči, "Naše stališče pa je tako ali tako znano: mi smo proti kakršnemu koli centru moči, pa naj gre za partije ali države." Na neposredno vprašanje je Tito kasneje izjavil, da misli, da bo do konference prišlo "prav kmalu. Dokumente že pripravljajo. Morda ne bodo natančno takšni, kakršne bi mi želeli. Mi v pripravah sodelujemo in si bomo prizadevali, da bodo takšni, da jih bomo lahko sprejeli."

Švedska novinarja sta vprašala Tita o notranjem položaju "v zvezi s sojenji raznim opozicijskim skupinam." Tito jima je pojasnil, da je Jugoslavija drago plačala svobodo in neodvisnost in da je bilo veliko žrtev tudi kasneje, "ko smo onemogočali ostanke fašizma, ki je s terorizmom skušal spodkopati enotnost naših narodov in druge izbojeване pridobitve. Spopadali smo se tudi z drugimi nasprotniki, ki so, skriti za raznimi ideološko-političnimi gesli, poskušali spremeniti obstoječi ustavni sistem, za katerim stoji velikanska večina ljudi. Motili sta jih naše socialistično samoupravljanje in neuvrščenost in prizadevali so si, da bi nam vsilili stare kapitalistične odnose ali socialistični sistem kakega drugega tipa. To so bili in ostajajo neposredni eksponenti tujih interesov. Vendar ne gre za številne ali močne nasprotnike." Sami zase ne bi zaslužili omembe. "Toda ravno zaradi nekaterih zunanjih dejavnikov... moramo biti občutljivi za vse oblike destruktivnega delovanja. Z nikakršnimi izgovori in v nikakršni obliki ne moremo dovoliti, da bi kdo ogrožal, kar je v vsaki državi najbolj dragoceno, to je neodvisnost in pravica vsakega naroda, da sam odloča o notranji družbeni ureditvi in svoji zunanji politiki."

"Zdi se nam, se je pritoževal Tito, "da celo nekateri naši prijatelji v tujini nočejo razumeti, da imamo tudi mi pravico do obrambe pred napadi sovražnikov. Drugače ne bi pripisovali napačnega pomena procesom proti posameznikom in skupinam. V Jugoslaviji nikomur ne sodimo zaradi idej, kar nam pogostoma želijo podtakniti, temveč zaradi konkretnih protiustavnih dejavnosti. S tem pa med drugim branimo in krepimo enotnost naše skupnosti."

Novinarja sta vprašala, če ga skrbi prihodnost Jugoslavije. "Niti malo nisem v skrbeh," je odvrnil Tito. "Dolga leta imam sodelavce, ki z menoj dobro sodelujejo. Sprejeli smo celo vrsto ukrepov in tu se ne bo nič spremenilo. Ne more priti ne do političnih ne do kakih drugih sprememb." Predsedstvo SFRJ bo nadaljevalo delo, tako da "ne bo nikakršnih pretresov". - "Torej so vsi strahovi neutemeljeni?" "Pri nas ni zaradi tega nikakršnih strahov, poskrbeli smo, da jih ni."

Novinarja sta vprašala o odnosih s Sovjetsko zvezo, ker se šliši, "da so ti odnosi po nedavnem kongresu KPSZ postali napeti," Tito: "V čem so postali napeti? Jaz ne vem nič o tem; morda nekateri drugi vedo bolje od mene."

Potem sta ga vprašala za mnenje o izjavi Kissingerjevega pomočnika Sonnenfeldta, da bi bilo v interesu ZDA, če bi obstajala večja organska povezanost med ZSSR in vzhodnoevropskimi državami. "Ali vidite vi v taki ideji določeno grožnjo neodvisnosti Jugoslavije?" Tito je odgovoril: "Za kakšne namene tukaj gre, ne bi hotel ugibati. Veliko pa je raznih komentarjev in želja, tega ni mogoče preprečiti." Jugoslaviji "posamezniki ali zunanji pritiski ne morejo preprečiti" nadaljnjega razvoja v sprejeti smeri. "Vse to so zgolj čenče, ki jim ne pripisujem nikakršnega pomena. Zanimivo je, da zunanje naše države tako 'skrbijo' ravno za Jugoslavijo, ki sodi med najtrdnjše po svoji notranji organizaciji, moči države in enotnosti ljudstva, skovane v zadnji, najstrašnejši vojni. Mi smo popolnoma zadovoljni s sedanjim stanjem v naši državi. Ne vem, kako da jih tako 'skrbi' ravno Jugoslavija, ne pa kaka druga država. Veliko je šibkejših držav, vendar si z njimi ne delajo 'skrbi', temveč ravno z nami. Zdi se, da nekatere moti to, da smo mi tako močni in znotraj države trdni, zlasti še zato, ker smo tudi na taki geografski točki, ki je zelo pomembna."

Na vprašanje glede zdomcev, ki jih je v zahodnoevropskih državah približno milijon in od tega 41.000 na Švedskem, je Tito odgovoril, da se je lani v jugoslovansko industrijo vključilo 250.000 novih delavcev in da letos računajo s 150.000 do 200.000 novimi delovnimi mesti ter da se sploh pripravljajo, da bi se delavci čimprej vrnili v domovino. Poudaril je, da je v Sloveniji več delavcev iz drugih delov države kot pa je Jugoslovancev na Švedskem. Tisti, ki so odšli v tujino, so večinoma kmetje, "ki imajo hišico in zemljo, vendar so odšli ven, da bi malo več zaslužili." Delavci, ki so odšli iz tovarn, "so nam potrebni. Vendar jih nismo zadrževali." Jugoslavija se hitro razvija in vsako leto bodo na voljo nova delovna mesta. "Zato mene to vprašanje ne skrbi, tudi to bomo rešili," je rekel Tito v intervjuju za DAGENS NYHETER.

Tiskovna konferenca

Ob koncu svojega obiska na Švedskem in po pogovorih s premierom Palmejem je Tito 31. marca v Stockholmu odgovoril na nekaj vprašanj televizijskih poročevalcev. Rekel je, da lahko zelo malo pove o dunajskih pogajanjih med državami NATO in varšavskega pakta, "ker niso ničesar dosegli." "Kako sploh gledate na

varnost v Evropi, medtem ko se vzhodna Evropa oborožuje, zahodna pa ne...?" so ga vprašali, a Tito jih je prekinil: "Ta se prav tako oborožuje." - "Vendar ne tako zelo kot vzhodni blok." Tito: "O tem mi ne moremo soditi, ker ne vemo dovolj. Vendar mislim, da so se stvari po helsinški konferenci kljub temu premaknile naprej, v korist krepitve varnosti v Evropi."

Tito je dejal, da ne bo dajal nasvetov jugoslovanskim delavcem na Švedskem, ki imajo volilno pravico na lokalnih volitvah. Ponovil je, da ZKJ kot nekatere zahodnoevropske partije ne priznava "nikakršnega centra za ves svet, iz katerega bi drugim strankam določali, kaj naj delajo." Toda v petih dneh od intervjuja DAGENS NYHETER je postal bolj določen glede datuma evropske konference: "Zdaj bo v Berlinu, verjetno okrog junija, konferenca evropskih komunističnih partij," je dejal. "Sodim, da bo mogoče najti rešitev med vsemi partijami, da se ne bo šlo v kakšno skrajnost in da bo spoštovana pravica vsake partije, da sama določa svojo notranjo in zunanjo politiko."

Ameriški diplomati pravijo, da je sovjetska dominacija v vzhodni Evropi poročstvo za stabilne odnose v Evropi. Tito: "Mislite na Sonnenfeldtovo izjavo?" "Da". Tito: "Veste kaj, o Evropi bodo odločali evropski narodi. Kar zadeva Jugoslavijo, pa nas ne morejo nikakršne izjave, tudi Sonnenfeldtova ne, zastrašiti ali odvrniti z naše poti, po kateri bomo stopali še naprej. Vse to so računi brez krčmarja, računi, ki jih delajo zunaj," - "Ali Jugoslavija in Romunija sodelujeta na področju obrambe?" Tito: "Ne, vsaka država ima svoj načrt." - "V zahodnem tisku se veliko piše o sodnih procesih v Jugoslaviji. Ali lahko to komentirate?" Tito: "Jugoslavija je geografsko pač na prepihu in ima nasprotnike, ki je ne marajo take, kakršna je. Ne delamo ničesar, kar ne bi bilo določeno v naši ustavi. V zahodnem tisku napihujejo posamezne primere in jim dajejo napačen pomen. Soočamo se z različnimi nasprotniki, ki jih v glavnem spodbujajo od zunaj, in jim onemogočamo rovarjenje. Naša dolžnost je, obvarovati domovino in preprečiti vse, kar bi ji škodovalo." - "Ali se je pritisk na vašo deželo v zadnjem letu okreplil ali zmanjšal?" Tito: "Okrepil se je, zlasti še zdaj, ko pripravljamo novo konferenco neuvrščenih držav. Izvajajo pritisk ne samo na Jugoslavijo, ampak tudi na številne druge neuvrščene države."

Gornji izvlečki iz pogovora so posneti po Tanjugovem dobesednem poročilu, ki so ga objavili vsi jugoslovanski časopisi. Švedska občila so poročala, da je Tito priznal, da je Jugoslavija po številu političnih zapornikov na drugem mestu takoj za Sovjetsko zvezo. Te izjave v jugoslovanskem poročilu ni bilo, niti niso kdaj pozneje zanikali netočno ali zlonamerno poročanje švedskih občil.

Švedi in emigranti

Največji kamen spotike v jugoslovansko-švedskih odnosih je "rovarjenje ekstremne emigracije." Tudi o tem sta se pogovarjala Tito in Palme 31. marca v palači Haga. Stališča SFRJ so "Ostala nespremenjena," je pisal posebni poročevalec ljubljanskega DELA. "Neovirana

zločinska aktivnost je resen motilni element v obetavnem procesu povezovanja in utrjevanja prijateljstva med deželama."

Ob vrnitvi 1. aprila je Tito na beograjskem letališču izjavil, da je bil obisk "koristen in da bo prispeval k razvijanju vsestranskega sodelovanja in h krepitvi prijateljstva med narodi obeh držav." Odnosi med Jugoslavijo in Švedsko so dobri "kljub dogodkom, ki so jih obremenjevali." Obravnavali so možnosti za izboljšanje sodelovanja zlasti na gospodarskem in mednarodnem področju. "Pogovarjali smo se tudi o problemih, ki lahko našim odnosom škodujejo, in tu je prišlo do izraza zadovoljivo medsebojno razumevanje," je dejal Tito po vrnitvi s Švedske.

Skupščina o zdomcih

Zbor republik in pokrajin skupščine SFRJ je na seji 31. marca sprejel "program ukrepov in akcij za postopno vračanje jugoslovanskih delavcev iz tujine in zaposlovanje teh delavcev v domovini." Izraženo je bilo mnenje, da je dokument "prišel o pravem času, ker ga je mogoče vključiti v prihodnji petletni načrt, hkrati pa je mogoče predvideti tudi sredstva za njegovo izvajanje." Posebno mesto v programu pritiče "organizacijam združenega dela, ki naj bi preučile možnosti za odpiranje novih delovnih mest, s čimer bi ustvarili pogoje za hitrejšo rast zaposlenosti." Dokument se je osredotočil na povečanje zaposlenosti v družbenem sektorju, čeprav se vedno bolj šlišijo pametni glasovi, da bi zdomci po vrnitvi radi ostali sami svoji gospodarji in da jim je zato treba pomagati, da prihranke učinkovito naložijo v zasebne obrtne delavnice in za izboljšanje svojih kmetij.

Predsedstvo ZKJ o združenem delu

Predsedstvo CK ZKJ je na 17. seji 30. marca pod predsedstvom Jure Bilića obravnavalo "nekatera idejno-politična vprašanja nadaljnjega razvoja socialističnih samoupravnih družbenogospodarskih odnosov in naloge ZKJ." Ta predmet z dolgim naslovom se novega osnutka zakona o združenem delu, ki mu pripisujejo domala tako važnost kot ustavi in ki bodo o njem razpravljali do pozne jeseni. Za uvod so napovedali 3. sejo centralnega komiteja 17. aprila.

Predsedstvo je tudi sprejelo sklep o članarini, ki so ga imenovali "sklep o osnovah in merilih za določanje višine in razporejanja članarine in določanje osnovne dejavnosti, ki je financirana s sredstvi iz članarine ZKJ." Najmanjša mesečna članarina znaša 1 dinar, največja pa ne sme preseči 3 % mesečnega dohodka.

Obtoženi v Splitu

Okrožni javni tožilec v Splitu je 10. marca vložil obtožnico proti dvema upokojencema in enemu uslužbencu zaradi kaznivega združevanja proti ljudstvu in državi. "Obtoženi so, da so s protirevolucionarnih in informbirojevskih stališč ustanavljali ilegalno skupino, katere cilj je bila nasilna sprememba samoupravne družbene ureditve, zrušitev oblasti delovnega ljudstva in njegovih političnih izvršilnih teles. S tem namenom so imeli stike z informbirojevskimi skupinami v Beogradu, Novem Sadu in Banjaluki," je rečeno v sporočilu. Vsi trije obtoženci so bili že prej kaznovani zaradi sovražne aktivnosti in so v priporu.

Dasi je bil pod sumom umora hrv. emigranta Mikulića, so švedske oblasti vrnile v Jugoslavijo Irfana Kuburo.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Avstralija	5.00 (8.00)	Kanada	6.00 (9.50)
Avstrija	80.—	Nemčija	16.—
Francija	25.—	U. S. A.	6.00 (9.50)
Italija	3000.—	Velika Britanija	2.20

Ostale evropske države: 2 funta (sterling) v odgovarjajoči valuti

Južna Amerika: 2 funta (sterling) — letalsko: 3 funti — odn. temu odgovarjajoča valuta

Naročnino v Severni Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr Tine Kremžar, 11047 — 110 St. Edmonton, Alta., Canada

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave, v ostalih državah po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA PRODAJAJO

v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan

v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20.